

Matka kohti työelämää - asiakaskokemuksia Koevapaudesta työelämään -hankkeesta

Emilia Kokkonen

Pinja Malmivaara

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu
Metropolia-ammattikorkeakoulu

**Matka kohti työelämää - asiakaskokemuksia Koevapaudesta työ-
elämään -hankkeesta.**

Emilia Kokkonen
Rikosseuraamusalan sosionomi AMK
Pinja Malmivaara
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2025

Emilia Kokkonen, Pinja Malmivaara

Matka kohti työelämää - asiakaskokemuksia Koevapaudesta työelämään -hankkeesta

Vuosi

2025

Sivumäärä 46

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esiin Sininauhaliiton Koevapaudesta työelämään -hankkeeseen osallistuvien asiakkaiden kokemuksia ja näkemyksiä hankkeesta. Tavoitteena oli mahdollisuus kehittää hanketta asiakaslähtöisesti, lisätä osallisuutta ja vahvistaa asiakkaiden kokemusta kuulluksi tulemisesta.

Kehittämistehtävänä oli selvittää, miten hanke tukee asiakkaidensa siirtymää valvotusta koevapaudesta työelämään ja yhteiskuntaan sekä ehkäisee uusintarikollisuutta. Tutkimuksen viitekehys pohjautuu desistanssiteorioihin ja sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmaan, ja keskeiseksi tarkastelun kohteeksi nousivat rikollisuudesta irrottautuminen ja yhteiskuntaan integroituminen, jotka ovat merkittäviä tekijöitä rikoksettomaan elämäntapaan sitoutumisessa.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa haastateltiin hankkeen asiakkaita. Haastattelut tarjosivat syvällistä tietoa asiakkaiden kokemuksista ja siitä, miten hanke tuki heidän rikoksetonta elämäntapaansa ja yhteiskuntaan integroitumistaan.

Tulokset osoittivat, että asiakkaat kokivat hankkeen pääosin myönteisenä ja hyödyllisenä, erityisesti arjen hallinnan, työnhaun, itsetunnon ja motivaation vahvistamisen osalta. Yksilöllinen ohjaus ja työntekijöiden läsnäolo olivat erityisen arvokkaita. Kehittämiskohteina esiin nousivat toiminnan konkretisointi, ryhmätoiminnan muokkaaminen tarpeen mukaan, tiedonkulun parantaminen viranomaisten välillä sekä vahvempien työelämäyhteyksien ja yhteistyökumppanien hankinta.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että hanke tukee asiakkaiden yhteiskuntaan kiinnittymistä ja rikoksettomuutta, mutta vaikuttavuutta voidaan lisätä entisestään vahvistamalla yksilöllistä tukea ja yhteistyötä muiden palveluntarjoajien kanssa. Kehittämisehdotuksena on vahvistaa yksilöllistä tukea, eriyttää ryhmätoimintaa osallistujien tarpeiden mukaan sekä lisätä työelämäyhteyksiä ja yhteistyökumppaneita asiakkaiden siirtymisen tueksi.

Asiasanat: valvottu koevapaus, rikollisuudesta irrottautuminen, työllistyminen, yhteiskuntaan integroituminen

Emilia Kokkonen, Pinja Malmivaara

Journey Towards Employment - Client Experiences of the Koevapaudesta työelämään Project

Year	2025	Pages	46
------	------	-------	----

The purpose of this Bachelor's thesis is to emphasize the experiences and perspectives of the clients participating in the Sininauhaliitto project "Koevapaudesta työelämään." The aim was to support the development of the project in a client-centered way, increase participation, and strengthen the clients' sense of being heard.

The development task was to explore how the project supports clients in their transition from probationary liberty under supervision to working life and society, while also preventing recidivism. The theoretical framework of the study is grounded in desistance theories and the perspective of social rehabilitation. The main focus of the analysis was on desistance from crime and reintegration into society, both of which are key factors in committing to a crime-free lifestyle.

The study was conducted as a qualitative research project, interviewing the clients of the project. The interviews provided in-depth insights into the clients' experiences and how the project supported their crime-free lifestyle and integration into society.

The results showed that clients generally perceived the project positively and found it beneficial, especially in terms of managing daily life, job search, and strengthening self-esteem and motivation. Individual guidance and the presence of staff were particularly valued. Areas for improvement included concretizing the activities, adapting group work to meet individual needs, improving communication between authorities, and establishing stronger connections with the labor market and partners.

In conclusion, it can be stated that the project supports clients' integration into society and their commitment to a crime-free lifestyle, but its effectiveness can be further improved by enhancing individualized support and collaboration with other service providers. A key improvement suggestion is to strengthen individual support, differentiate group activities according to clients' needs, and increase work-life connections and partnerships to support the clients' transition.

Keywords: probationary liberty under supervision, desistance from crime, employment, social integration

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Sininauhaliitto ja Koevapaudesta työelämään -hanke	7
3	Valvottu koevapaus	8
3.1	Sijoittamisen edellytykset ja vangin velvollisuudet	9
3.2	Valmistelu, sitä koskeva päätöksenteko sekä muutoksenhaku	10
3.3	Tilastoja valvotusta koevapaudesta	11
4	Rikollisuudesta irrottautuminen ja yhteiskuntaan integroituminen	12
4.1	Desistanssi.....	13
4.2	Uusintarikollisuus ja kuntoutuminen	14
4.3	Yhteiskuntaan integroituminen	15
4.4	Työllistyminen ja kouluttautuminen	16
5	Tutkimusasetelma.....	18
5.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	18
5.2	Teemahaastattelu.....	19
5.3	Haastatteluiden toteuttaminen	19
5.4	Aineiston keruu.....	20
5.5	Aineiston analysointi.....	21
5.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	22
6	Tulokset	23
6.1	Vankila helvetti - koevapaus taivas.....	23
6.2	Paluu vapauteen ei ole paluu entiseen	24
6.3	Ohjaajien merkitys arjen rakenteiden ylläpitämisessä	25
6.4	Yhdessä kohti muutosta	26
6.5	Hankkeen vaikutus elämään	27
6.6	Suunnitelmia tulevaan.....	29
7	Johtopäätökset	30
7.1	Hankkeen rooli rikoksettomuuden ja yhteiskuntaan integroitumisen tukena	30
7.2	Asiakkaiden kokemukset hankkeen vaikutuksista ja arjen tuesta.....	31
7.3	Tutkimuksen rajoitukset	32
8	Pohdinta	32
8.1	Tulosten hyödyllisyys ja kehittämisehdotukset	33
8.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	34
	Kuviot	39
	Liitteet	40

1 Johdanto

Valvottu koevapaus on osa rikosseuraamusjärjestelmää, ja sen tavoitteena on tukea vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden asteittaista ja hallittua palaamista yhteiskuntaan. Siirtymävaihe vankilasta takaisin yhteiskunnan jäseneksi on kriittinen, ja sen onnistumisella voi olla ratkaiseva merkitys rikoksettomaan elämään sitoutumisessa. Yksi keskeinen osa tätä siirtymää on työllistyminen ja mielekäs arki, joiden tukeminen edellyttää toimivia palveluja ja yksilöllistä tukea.

Sininauhaliiton Koevapaudesta työelämään -hanke on kehittämishanke, joka pyrkii vastaamaan tähän tarpeeseen tarjoamalla tukea valvotussa koevapaudessa oleville asiakkaille erityisesti työelämään siirtymisen näkökulmasta. Vaikka hankkeen tavoitteet ovat selkeitä, asiakasnäkökulman ymmärtäminen on keskeistä sen arvioimisessa ja kehittämisessä. Hankkeeseen osallistuvien omat kokemukset voivat tuoda esiin sekä onnistumisia että kehittämiskohteita, joita ei muuten olisi mahdollista tavoittaa.

Aiheen valinta pohjautui ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin tarpeisiin ja syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden tukemiseen. Koevapaus tarjoaa vankeusrangaistusta suorittaville mahdollisuuden valmistautua palaamaan yhteiskuntaan ja työelämään, ja tämän siirtymän onnistunut tukeminen on tärkeää sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Opinnäytetyön tausta liittyy siihen, että syrjäytyminen työelämästä on kasvava ongelma, johon tarvitaan uusia ratkaisuja. Työelämään paluuta tukevat hankkeet, kuten Koevapaudesta työelämään, tarjoavat arvokkaan mahdollisuuden tarkastella, miten vankeuden jälkeinen siirtymävaihe onnistuu ja millaisia tukitoimia tarvitaan yhteiskuntaan integroitumisen tueksi.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan, millaisia kokemuksia asiakkailla on Koevapaudesta työelämään -hankkeesta, ja miten hanke tukee heidän siirtymistään rikoksettomaan, työelämälähtöiseen arkeen. Työ rajautuu tarkastelemaan vain Koevapaudesta työelämään -hankkeen toimintaa, eikä se käsittele laajemmin rikosseuraamusjärjestelmää tai muita vapautumisen jälkeisiä palveluja. Keskiössä ovat asiakkaiden kertomukset ja kokemukset, joiden kautta pyritään ymmärtämään paremmin hankkeen toimivuutta ja sen kehittämismahdollisuuksia.

Työn yhteiskunnallinen merkitys liittyy siihen, miten vapautuvien vankien tukeminen voi ehkäistä uusintarikollisuutta ja edistää onnistunutta integroitumista yhteiskuntaan. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten hankkeen tuella, kuten yksilöllisellä ohjauksella, vertaistuellalla ja työelämävalmiuksien vahvistamisella voidaan tukea rikoksetonta elämäntapaa ja vähentää syrjäytymisen riskiä. Tutkimus nojaa viitekehyksessään desistanssin ja sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmiin, samalla tuoden esiin asiakkaiden ääntä kehittämistyön tueksi. Tässä

opinnäytetyössä on käytetty ChatGPT:tä tekstin kieliasun muokkaamiseen ja tekstin sujuvoittamiseen.

2 Sininauhaliitto ja Koevapaudesta työelämään -hanke

Sininauhaliitto on diakoninen liike, joka toimii heikossa asemassa olevien ihmisten tukena Suomessa. Liike koostuu noin sadasta jäsenjärjestöstä, jotka jakavat yhteisen arvomaailman ja tavoitteen auttaa erityisesti niitä, jotka kamppailevat elämän vaikeuksien kanssa. Sininauhaliiton perustana toimii ajatus siitä, että jokainen ihminen on arvokas ja ansaitsee toivon, luottamuksen ja arvostuksen elämäntilanteesta riippumatta. (Sininauhaliitto 2024a.)

Liiton historiallinen tausta liittyy päihteitä haitallisesti käyttävien ihmisten auttamiseen. Tämä on edelleen keskeistä, mutta toiminta on laajentunut vuosikymmenien aikana kattamaan myös monia muita elämänhallinnan tukemisen alueita. Sininauhaliiton työ keskittyy erityisesti peliongelmiin monipuoliseen hoitoon ja tuen tarjoamiseen sekä luontohyvinvoinnin edistämiseen. Liiton jäsenjärjestöt tarjoavat laajasti apua eri elämäalueilla kuten ruokavun, työllistymistuen, asumisratkaisujen, sekä neuvonnan ja ohjauksen kautta. (Sininauhaliitto 2024a.)

Sininauhaliitto ja sen jäsenjärjestöt toimivat valtakunnallisesti ja tarjoavat monenlaisia palveluita, kuten koulutuksia, vertaistukiryhmiä ja erilaisia sähköisiä tukipalveluja. Toiminta pohjautuu kristilliseen ihmiskäsitykseen, joka korostaa, että jokainen ihminen on yhtä arvokas ja oikeutettu elää toivossa ja armossa. (Sininauhaliitto 2024a.)

Liitto toimii aktiivisesti yhteiskunnallisessa vaikuttamistyössä puolustaen niitä ihmisiä, joiden oikeudet voivat jäädä vaille huomiota. Sininauhaliitto haluaa tukea ihmisiä, joiden voimavarat eivät riitä omien oikeuksiensa puolustamiseen ja varmistaa, että heillä on mahdollisuus kokea osallisuutta ja vaikuttaa omaan elämäänsä. (Sininauhaliitto 2024a.)

Koevapaudesta työelämään -hanke (2023-2025) on tarkoitettu alle 40-vuotiaille, jotka ovat valvotussa koevapaudessa ja kaipaavat tukea työllistymisessä tai opintojen aloittamisessa. Hanke tarjoaa erilaisia työllistymistä edistäviä vaihtoehtoja kuten palkkatyötä, työkokeiluja, kuntouttavaa työtoimintaa tai ammatillista koulutusta. Tavoitteena on auttaa osallistujia löytämään pysyvämpiä ratkaisuja työelämässä. (Sininauhaliitto 2024b.)

Hanke tarjoaa osallistujille työvalmennusta, ryhmätoimintaa, yksilöllistä tukea, apua velkaasioissa sekä digitaitojen kehittämisessä. Jokaiselle osallistujalle räätälöidään yksilöllinen polku, joka vastaa heidän omia tarpeitaan ja elämäntilannettaan. Tukea voi saada myös vapautumisen jälkeen, jotta siirtyminen työelämään tai työllistymistä tukeviin toimiin olisi sujuvaa. (Sininauhaliitto 2024b.)

Hankkeessa pilotoidaan kokonaisvaltainen valmennusmalli, jonka avulla tuetaan valvottu koevapaus onnistuneesti sekä mahdollistetaan rikokseton elämä myös valvotun koevapauden päättymisen jälkeen. Valmennusmallissa hyödynnetään vertaistuen eri muotoja sekä kokemusasiantuntijuutta. (Mettälä 2021, 1.)

Toiminta tapahtuu pääosin Itäkeskuksessa Sininauhaliiton toimintatiloissa. Hankkeen toimintaan sisältyy viikoittainen yhteisökokous, jossa asiakkaat pääsevät suunnittelemaan seuraavan viikon ohjelmaa. Viikolla asiakkaat opettelevat arjentaitoja kuten ruoanlaittoa. Toimintaa on kolmena päivänä viikossa ja siihen osallistuminen on yksi osa koevapauden aikaista toimintavelvoitetta. Toiminta ei ulotu pelkästään työntekemiseen, vaan sisältää myös erilaisia aktiviteetteja kuten retkiä. Hankkeen ympäristö tukee desistanssia rikollisuudesta irrottautumiseen. (Rieki & Oravasaari 2024.)

Tavoitteena hankkeessa on osallistuvien asiakkaiden valmiuksien vahvistaminen rikoksettoon ja päihteettömään elämään. Hankkeen tarkoituksena on parantaa asiakkaiden arjenhallintataitoja ja tukea asiakkaita eri työllisyyttä edistäviin toimintoihin. Hankkeen aikana asiakkaat ovat osallistuneet koevapauden aikaiseen työtoimintaan ja saaneet käytännön kokemusta työelämän vaatimuksista. (Mettälä 2021, 3-4.)

3 Valvottu koevapaus

Valvotun koevapauden ymmärtäminen on tämän opinnäytetyön kannalta keskeistä, sillä tutkimus kohdistuu koevapauden aikana toteutettuun tukeen ja asiakkaiden kokemuksiin. Valvottu koevapaus luo rakenteellisen kehyksen, jossa asiakkaat osallistuvat Koevapaudesta työelämään -hankkeen toimintaan. Siksi on tärkeää tarkastella, millaiset juridiset ja käytännölliset ehdot vaikuttavat koevapauden sijoittumiseen, mitä velvollisuuksia asiakkailla on ja miten koevapauden suunnittelu ja seuranta toteutetaan. Tämä auttaa ymmärtämään tutkimukseen osallistuvien elämäntilannetta, heidän osallisuutensa rajoja ja mahdollisuuksia, sekä taustaa sille, millaisessa tilanteessa heidän kokemuksensa syntyvät. Luvussa esitellään myös tilastotietoa valvotusta koevapaudesta, mikä tarjoaa numeerista näkökulmaa koevapauden laajuudesta ja onnistumisista.

Valvotusta koevapaudesta annettu laki (629/2013) tuli voimaan vuonna 2014. Laissa koottiin säännökset valvotun koevapauden tavoitteista, edellytyksistä ja täytäntöönpanosta. Näin ollen rikoslain (39/1889) 2 c luvun 8 §:ään jäi ainoastaan suppea säännös valvotun koevapauden ajoittumisesta rangaistuksen loppuun ennen vapauttamista. (Hartoneva, Mohell, Pajuoja & Vartia 2015, 386-387.)

Valvotun koevapauden tarkoituksena on ylläpitää ja edistää vangin valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan. Koevapaus sisältää sekä tukea että valvontaa, joilla edistetään vapautuvan vangin

sopeutumista yhteiskuntaan. Valmiuksilla tarkoitetaan sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia ja etenkin pitkän rangaistusajan jälkeen koevapaus on jakso, jonka aikana koevapauteen sijoitettu totuttelee toimimaan yhteiskunnassa ja huolehtimaan asioistaan. (Hartoneva ym. 2015, 390.)

3.1 Sijoittamisen edellytykset ja vangin velvollisuudet

Vanki voidaan sijoittaa koevapauteen aikaisintaan kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapautumista (Rikosseuraamuslaitos 2024a, 5). Laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) säättää 1 luvun 3 §:ssä vangin sijoittamisen edellytyksistä valvottuun koevapauteen seuraavasti:

1. Koevapaus edistää vankeuslain (767/2005) 4 luvun 6 §:ssä tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
2. vangin käyttäytymisestä rangaistusaikana sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen perusteella koevapauden ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä;
3. vangilla on käytössään koevapauden täytäntöönpanoon soveltuva asunto tai muu tämän lain 2 §:ssä tarkoitettu paikka;
4. vanki suostuu siihen, että hänet sijoitetaan valvottuun koevapauteen;
5. vanki suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos on tarpeen mukaan yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin koevapauden edellytysten selvittämistä taikka ehtojen noudattamista koskeissa asioissa sekä että nämä voivat salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle ehtojen rikkomisesta; sekä
6. vanki suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos selvittää tämän lain 2 §:ssä tarkoitetun asunnon ja 7 §:n 3 momentissa tarkoitetun toimintaan osallistumispaikan soveltuvuuden koevapauden täytäntöönpanoon.

Laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) säättää 1 luvun 5 §:ssä, että koevapauteen sijoitetun on osallistuttava valvontatapaamisiin, tehtävä työtä taikka osallistuttava koulutukseen, kuntoutukseen, toimintaohjelmiin tai muuhun vastaavaan, hänen toimintakykyään ja sosiaalisia valmiuksia ylläpitävään tai edistävään toimintaan. Toiminnan on oltava luonteeltaan sellaista, että sitä voidaan luotettavasti valvoa. (Matikkala 2021, 46.)

Lain (629/2013) 3 luvussa säädetään, että koevapauteen sijoitettu on velvollinen noudattamaan rangaistusajan suunnitelmaa ja viikoittaista aikataulua. Hänen on pidettävä yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen rangaistusajan suunnitelmassa määrättyllä tavalla sekä ilmoitauduttava Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä tai poliisilaitoksella Rikosseuraamuslaitoksen määräämällä tavalla. Hänen on myös päästettävä valvontatehtävänsä suorittava Rikosseuraamuslaitoksen virkamies ja hänen seurassaan oleva apuvalvoja asuntoonsa.

Valvottuun koevapauteen sijoitettu on myös velvollinen ilmoittamaan Rikosseuraamuslaitokselle koevapauden täytäntöönpanon kannalta välttämättömät tiedot käyttämistään lääkityksistä. Velvollisuudet koskevat myös valvontavälineiden huolellista käsittelyä ja niiden käytöstä annettujen ohjeiden noudattamista. Lisäksi luvussa säädetään myös koevapauden aikaisesta päihitteettömyydestä ja sen toteutumisen valvomisesta. (Laki valvotusta koevapaudesta 629/2013.)

Velvollisuuksien rikkomisesta valvottuun koevapauteen sijoitetulle voidaan antaa varoitus tai huomautus, jos velvollisuuksien rikkominen on vähäistä eikä se ole toistuvaa. Jos valvottuun koevapauteen sijoitettu rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi, voidaan valvottu koevapaus myös peruuttaa määräajaksi taikka kokonaan, kuitenkin enintään siltä osin kuin sitä ei vielä ole suoritettu. Jos koevapauteen sijoitetun epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan, Rikosseuraamuslaitoksen on selvitettävä velvollisuuksien rikkominen sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla. (Laki valvotusta koevapaudesta 629/2013.)

Lain (629/2013) 9 §:ssä säädetään, että valvotun koevapauden edellytykset tulee selvittää vankilassa hyvissä ajoin ennen mahdollista vangin koevapauteen sijoittamista, sekä että vangille on tarkoin selvitettävä valvottuun koevapauteen liittyvien määräysten ja rajoitusten merkitys sekä seuraamukset niiden rikkomisesta.

3.2 Valmistelu, sitä koskeva päätöksenteko sekä muutoksenhaku

Jos koevapauden edellytykset täyttyvät, vankilassa valmistellaan yhteistyössä vangin kanssa rangaistusajan suunnitelman mukaista toimintavelvollisuutta, selvitetään tukitoimien ja valvonnan tarvetta sekä laaditaan koevapautta koskeva rangaistusajan suunnitelma. Pitkäaikaisvankien koevapauden valmistelusta on oma säännöksensä ja heillä valmistelu on kolmivaiheinen. (Hartoneva ym. 2015, 402-403; Matikkala 2021, 84.) Vangin on annettava kirjallisesti valvottuun koevapauteen liittyvät sitoumukset ja suostumukset koevapauden valmistelua ja täytäntöönpanoa varten. Suostumukseen otetaan paitsi maininta vangin suostumisesta valvottuun koevapauteen, myös erikseen maininta lain (629/2013) 3 §:ssä tarkoitetuista sitoumuksista ja suostumuksista. (Hartoneva ym. 2015, 401-402.)

Valvottuun koevapauteen sijoittaminen ja koevapauden peruuttaminen ovat pääsääntöisesti vankilan johtajan päätösvallassa. Vankilan johtaja päättää muiden kuin pitkäaikaisvankien koevapauteen sijoittamisesta sekä kaikkien vankien, myös pitkäaikaisvankien, koevapauden peruuttamisesta. Yksittäisen valvotun koevapauden täytäntöönpanosta vastaa tehtävään erikseen nimetty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies. (Hartoneva ym. 2015, 418-424.)

Laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) säätää, että valvottuun koevapauteen sijoitettu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä koskien koevapauteen sijoittamista tai sen peruuttamista, rangaistusajan suunnitelmaa ja sen muuttamista tai 21 §:n 1

momentin tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta. Myös huomautuksen, varoituksen tai koevapauden peruuttamisen määräämättä jättämisestä sekä 28 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemisesta tai 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta saa vaatia oikaisua tai valittaa.

Valitus tai muutoksen haku koskee myös muutoin lain nojalla tehtyä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, jollei muutoksenhakua ole tämän lain 40 §:n nojalla kielletty. Lain 40 §:ssä säädetään, että valvottuun koevapauteen sijoitettu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta. (Laki valvotusta koevapaudesta 629/2013.)

3.3 Tilastoja valvotusta koevapaudesta

Rikosseuraamuslaitos tuottaa tilastotietoa, joka kuvaa alan toimintaa ja tukee toiminnan kehittämistä sekä palvelee eri sidosryhmiä. Vuosittain julkaistava Rikosseuraamuslaitoksen tilastollinen vuosikirja tarjoaa kattavaa tietoa muun muassa vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määristä ja niiden muutoksista, uusintarikollisuuden kehityksestä sekä erilaisten rikosten ja seuraamusten määrän kehityksestä. (Rikosseuraamuslaitos 2024b.)

Vuoden 2023 tilastollisesta vuosikerrasta löytyy vertailutaulukko valvotusta koevapaudesta vuosina 2014–2023. Taulukossa esitetään vuosina 2014–2023 aloitettujen ja päättyneiden koevapauksien tapausten määrä, sekä näistä peruutettujen tapausten osuus. Lisäksi taulukossa näkyy koevapauden keskimääräinen kesto päivässä ja koevapaudessa päivittäin olevien määrä kyseisinä vuosina. (Rikosseuraamuslaitos 2024a, 32.)

Taulukko 13. Valvottu koevapaus vuosina 2014–2023

Vuosi	Aloitettut	Päättyneet	Peruutetut	Peruutetut % päättyneistä	Koevapaudessa keskimääräinen kesto päivässä	Koevapauden keskimääräinen pituus (pv)
2014	615	596	98	16	168	102
2015	702	657	104	16	209	108
2016	690	687	123	18	203	110
2017	754	774	125	16	214	104
2018	749	754	146	19	207	99
2019	854	795	137	17	216	97
2020	828	871	154	18	227	97
2021	856	819	157	19	213	92
2022	756	773	153	20	208	104
2023	757	736	143	19	206	104

Kuvio 1: Valvottu koevapaus vuosina 2014–2023. (Rikosseuraamuslaitos 2023b, 32).

Yllä olevasta taulukosta näkee, että valvottujen koevapauksien määrät ovat tasaantuneet viime vuosien aikana. Kun katsotaan vuotta 2023, valvotussa koevapaudessa oli päivittäin keskimäärin 206 vankia. Huomattavaa muutosta ei tapahtunut verrattuna edelliseen vuoteen, jolloin vastaava luku oli 208 vankia. Uusia koevapauksia käynnistyi vuoden aikana yhteensä 757. Koevapaudet kestivät keskimäärin 104 päivää. Huomionarvoista on, että suurin osa vankeista suoritti koevapauden onnistuneesti. Kuitenkin noin viidesosalla koevapaus keskeytyi pääasiassa siksi, että he rikkoivat koevapauden sääntöjä tai velvollisuuksia. Tämä tilastotieto antaa viitteitä siitä, että valvottu koevapaus on löytänyt paikkansa suomalaisessa rikosseuraamusjärjestelmässä. Se toimii yhtenä väylänä vangin vapautumisprosessissa ja tukee yhteiskuntaan integroitumista. (Rikosseuraamuslaitos 2024a, 14.)

4 Rikollisuudesta irrottautuminen ja yhteiskuntaan integroituminen

Vankila on paikka, jossa yksilöltä riistetään vapaus yhteiskunnan sääntöjen rikkomisen vuoksi. Ihmisiä tuomitaan vankeuteen erilaisten rikoksien perusteella. Vankeustuomion saaneet luokitellaan rikoksensa perusteella esimerkiksi huumausainerikollisiksi, väkivaltarikollisiksi tai seksuaalirikollisiksi. Tämä leima kantaa usein vapautumisen jälkeenkin. (Lindh, Härkäpää & Kostamo-Pääkkö 2018, 318-322.)

Vankilasta vapautuminen vaikuttaa yksilön elämään merkittävästi. Monet vapautuvat henkilöt kohtaavat sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia, kuten asunnottomuutta, päihde- ja mielen-terveysongelmia sekä taloudellisia vaikeuksia. Usein nämä ongelmat ovat kasautuneet jo ennen vankeutta. Vapautumisen hetkellä tarvitaan erityistä tukea arjen rakenteiden uudelleen luomiseksi ja rikollisuudesta irrottautumisen mahdollistamiseksi. (Lindh ym. 2018, 318-322.)

Sosiaalinen kuntoutus on avainasemassa vankilasta vapautuvien tukemisessa. Sen tavoitteena on vahvistaa yksilön kykyä selviytyä arjen toiminnoista ja vuorovaikutustilanteista sekä ehkäistä syrjäytymistä. Kuntoutus pyrkii vastaamaan laajasti yksilön tarpeisiin, kuten asunnon järjestämiseen ja psykososiaalisten ongelmien työstämiseen. Se on prosessi, joka tukee rikollisuudesta irrottautumista tarjoamalla työtapoja, joita ilman muutos voi olla vaikea saavuttaa. (Lindh ym. 2018, 318-322.)

Tutkimusten mukaan rikollisuudesta irrottautuminen on syvälinen elämänmuutos, jossa entinen rikoksenteekijä rakentaa identiteettiään uudelleen. He katsovat menneisyyttään uusin silmin ja yhdistävät sen siihen, millaista tulevaisuutta he haluavat tavoitella. Tahto tehdä muutos näkyy heidän kertomuksissaan erityisesti siinä, miten he kuvaavat päätöksensä taustaa ja suuntaa. Kun muutos tapahtuu aidosti ja syvällisesti ihmisessä, se on pysyvämpää ja vähemmän altis ulkopuolisille häiriöille. Mitä itsenäisemmin ja tietoisemmin henkilö pystyy toimimaan entisestä rikollisesta elämäntavasta irti, sitä vahvempaa hänen oma toimijuutensa on.

Elämä alkaa tuntua merkitykselliseltä ja pienet onnistumiset sekä tärkeät kokemukset voivat vahvistaa uskoa muutoksen mahdollisuuteen. Monille entisille rikollisille rikollisuudesta irrottautuminen on tuonut elämään uudenlaista mielekkyyttä ja tarkoitusta. (Viilki-Ripatti 2011, 222-223.)

4.1 Desistanssi

Desistanssi tarkoittaa prosessia, jossa yksilö luopuu rikollisesta elämäntavasta ja siirtyy rikoksettomaan elämään. Desistanssia voidaan ymmärtää joko rikoksettomuuden tilana tai asteittaisena muutoksena. Prosessiin liittyy usein vaiheajattelua: Primäärinen desistanssi viittaa rikoksettomaan ajanjaksoon rikollisen uran aikana. Sekundäärinen desistanssi kuvaa rikoksettomaan elämäntapaan liittyvän uuden identiteetin omaksumista. Tertiäärinen desistanssi korostaa yhteiskunnan tuen merkitystä ja sosiaalisten verkostojen vahvistamista. Nämä vaiheet voivat edetä rinnakkain tai limittäin. (Weaver 2018, 7-10.)

Viime vuosina tutkimuksissa on keskitytty yhä enemmän rikoksentekijän omaan kokemukseen ja sisäiseen muutokseen. On havaittu, että rikollisuudesta luopuminen liittyy vahvasti uuden identiteetin rakentamiseen ja menneisyyden uudelleen ymmärtämiseen. (Viikki-Ripatti 2011, 197.) Desistanssi on monivaiheinen prosessi, jossa sisäisillä, että ulkoisilla tekijöillä on merkittävä rooli. Muutos ei tapahdu yhdessä hetkessä, vaan vaatii jatkuvaa motivaatiota ja sosiaalisten tukirakenteiden tukea. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 205-207.)

Desistanssia selittäviä teorioita on neljä pääryhmää. Yksilöllisissä ja toimijakeskeisissä teorioissa korostuvat yksilön omat päätökset, ikääntyminen ja kypsyminen. Rikollisuus alkaa usein nuoruudessa ja suurin osa lopettaa sen ennen 30-40 ikävuotta. Rationaalisten valintojen mukaan yksilö arvioi rikollisuuden haittoja ja hyötyjä ja valitsee rikoksettomuuden. Rikoksettomuuteen pyrkivä yksilö muokkaa myös sosiaalisia verkostojaan. Sosiaalisissa ja rakenteellisissa teorioissa ulkoiset tekijät, kuten perhesuhteet, työ ja koulutus, ovat keskeisiä. Yhteiskuntaan kiinnittyminen vähentää rikollisuuden houkuttelevuutta. Sosiaaliset verkostot ja uudet käyttäytymismallit tukevat rikoksetonta identiteettiä ja tulevaisuuden suunnitelmia. Vuorovaikutuksellisissa teorioissa tarkastellaan yksilön ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Identiteetin muutos ja uusien sosiaalisten roolien omaksuminen ovat keskeisiä. Työllisyys vahvistaa sekä henkilökohtaista että sosiaalista identiteettiä ja vaikuttaa käyttäytymiseen. Tilanesisidonnaisissa teorioissa korostuvat ympäristön ja elämäntilanteiden vaikutus rikollisuudesta luopumiseen. Esimerkiksi muutto pois rikollisilta alueilta tai rikollisten verkostojen katkaiseminen voi tukea muutosta. Yksilö voi myös tietoisesti rajoittaa liikkeitään ja sosiaalisia suhteitaan tukemaan rikoksetonta elämäntapaa. (Weaver 2018, 7-10.)

Desistanssia voidaan tarkastella myös pelkästään rakenteellisesta, sekä subjektiivisesta näkökulmasta. Rakenteellisesta näkökulmasta rikollisuudesta irrottautuminen liittyy ulkoiisiin tekijöihin, kuten työelämään ja perhesuhteisiin. Tärkeät elämänmuutokset, kuten avioliitto tai

työllistyminen, voivat toimia "käännekohtina", mutta niiden vaikutus edellyttää yksilön omaa sitoutumista. (Kivivuori ym. 2018, 205-207.)

Subjektiivisesta näkökulmasta desistanssi on yksilön sisäinen prosessi, jossa hän tietoisesti päättää luopua rikollisuudesta ja rakentaa uuden identiteetin. Tässä prosessissa sosiaalinen tuki ja kyky realistiseen itsetarkasteluun ovat ratkaisevia. Subjektiivisen näkemyksen mukaan ulkoiset käännekohtat eivät yksinään riitä; ratkaisevaa on yksilön oma muutoshalu. (Kivivuori ym. 2018, 205-207.)

4.2 Uusintarikollisuus ja kuntoutuminen

Uusintarikollisuuden väheneminen on kaikkien kansalaisten etu. Rikoksentekeijöistä suurin osa pyrkii eroon rikoksista ja elämäntavoista, jotka ylläpitävät rikollista elämää. Eli suurimman hyödyn saa rikoksentekeijät uusintarikollisuuden vähentämiseen tehtävästä työstä. Yksi rikosseuraamuslaitoksen keskeisimmistä tehtävistä onkin ehkäistä uusintarikollisuutta. (Tyni 2015, 1-2.)

Aikaisemmin rikosseuraamusasiakkaiden uusintarikollisuuden vähentämiseen tähtäävien toimenpiteiden mahdollisuudet nähtiin pitkään epärealistisina. 1970-luvun lopulta lähtien näkökulma kuitenkin muuttui, ja "What Works" -lähestymistapa nousi esiin. "What Worksilla" tarkoitetaan näkökulmaa "mikä muuttuu, tai mikä toimii". Uusien tutkimusten mukaan kuntoutus on tehokasta, erityisesti kun se perustuu tieteellisesti todistettuihin menetelmiin. Tutkimusten mukaan tehokkaimmat toimenpiteet ottavat huomioon yksilölliset tarpeet ja riskitekijät. (Tyni 2015, 58-59.)

Rikosseuraamusasiakkaiden kuntoutuksessa on keskeistä arvioida heidän rikollisuuteensa liittyviä riskejä ja tarpeita. Sosiaalisen oppimisen teoria korostaa hyötyjen ja haittojen arviointia ihmisen käyttäytymisessä. Tämä lähestymistapa huomioi paitsi yksilölliset hyödyt myös yhteiskunnalliset vaikutukset. Käyttäytymisen muutoksessa on tärkeää vahvistaa hyödyllisiä toimintoja ja tarjota malli, joka tekee halutusta käyttäytymisestä saavutettavan. (Tyni 2015, 59.)

RNR-malli (Risk, Need, Responsivity), eli riski-, tarve- ja vastaavuusperiaate. Tämä perustuu sosiaalisen oppimisen teorioihin. Perusajatuksena on se, että rikollisesta käyttäytymisestä voidaan oppia pois, sillä rikollinen käyttäytyminenkin on opittua. Riskiperiaatteessa täytyy huomioida rikoksentekeijän riskitaso. Esimerkiksi korkean riskitason omaavalle on suunnattava intensiivisempää toimintaa. Tarveperiaatteessa huomioidaan rikoksentekeijän tarpeet. Esimerkiksi terveydentila. Tarveperiaatteessa pyritään vaikuttamaan muutettavissa oleviin riskitekijöihin. Esimerkiksi vaikuttamalla asenteisiin, itsekontrolliin, päihdeongelmaan sekä aggressiivisuuteen. Vastaavuusperiaatteessa on otettava riskiperiaate huomioon. Suunnitellun toiminnan sisällön on vastattava rikoksentekeijän kykyjä, oppimistyyliä sekä myös organisaation toimintatapoja. Työskentelytapojen tulee olla osallistavia ja aktiivisia. (Tyni 2015, 60-61.)

4.3 Yhteiskuntaan integroituminen

Vankien vapautuminen ja sopeutuminen yhteiskuntaan on monimutkainen prosessi, jossa korostuvat monet tarpeet, kuten asuminen, työ, sosiaaliset suhteet ja psykososiaalinen tuki. Asunnottomuus on yksi merkittävimmistä esteistä vankien sosiaaliselle integroitumiselle. Ilman vakituista asuntoa rikollisuudesta irrottautuminen ja yhteiskuntaan integroituminen on huomattavasti vaikeampaa. Asunnon puute voi kytkeytyä myös muihin ongelmiin, kuten päihitteiden käyttöön, köyhyyteen ja yksinäisyyteen, jotka taas lisäävät riskiä palata rikolliseen elämäntapaan. (Kanerva 2021, 24-25; Laurila 2021, 22-24.)

Psykososiaalisen tuen merkitys korostuu niin vankeuden aikana kuin sen jälkeen. Tämä tuki auttaa vahvistamaan vapautuvien vankien motivaatiota ja valmiutta muutokseen. Rikollisuudesta irrottautumisessa vangin oma motivaatio on keskiössä. Kuitenkin pelkkä motivaatio ei riitä, jos yhteiskunnan tarjoamat resurssit, kuten asuminen, terveydenhoito ja työllistymismahdollisuudet eivät ole saavutettavissa. Tässä psykososiaalinen tuki toimii keskeisenä väylänä, joka auttaa yhdistämään yksilön tavoitteet ja yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet. (Kanerva 2021, 24-25; Laurila 2021, 22-24.)

Vapautumisen onnistumisen edellytyksenä on myös toimiva yhteistyö vankilan ja vapautumisen jälkeisten palveluiden välillä. Ennaltaehkäisevä työ jo vankeuden aikana on äärimmäisen tärkeää, ja sen tulee jatkua myös tuomion päätyttyä. Esimerkiksi asumisen järjestämistä, työnhaun tukemista ja terveystalviin ohjaamista. Ihmisen perustarpeet, kuten turvallisuus ja yhteenkuuluvuus ovat kaikki yhteydessä toisiinsa. Vangeilla nämä tarpeet jäävät usein vajaiksi, mikä tekee vapautumisen jälkeisestä sopeutumisesta erityisen haastavaa. (Kanerva 2021, 24-25; Laurila 2021, 22-24.)

Sosiaalisten suhteiden merkitys on vapautumisen jälkeen keskeinen. Hyvät ihmissuhteet tarjoavat tukea ja turvaa, mutta toisaalta haitalliset suhteet voivat vetää takaisin rikollisuuteen. Vangit tarvitsevatkin ohjausta ja tukea erottamaan, millaiset suhteet edistävät heidän hyvinvointiaan ja mitkä ovat haitallisia. Ammattilaisten apu voi olla korvaamatonta näissä tilanteissa, erityisesti kun tavoitteena on rikokseton elämä ja uusi suunta. (Kanerva 2021, 24-25; Laurila 2021, 22-24.)

Yhteiskunnan stigma vapautuneita vankeja kohtaan vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa sopeutua. Työmarkkinoiden ja viranomaisten suhtautuminen voi joko tukea integraatiota tai lisätä ulkopuolisuudentunnetta. Lisäksi vapautumisen yhteiskunnallinen ulottuvuus liittyy turvallisuusnäkökulmaan. Onnistunut sopeutuminen vähentää rikosten uusimisriskiä ja lisää yhteiskunnan vakautta. (Kanerva 2021, 24-25; Laurila 2021, 22-24.)

4.4 Työllistyminen ja kouluttautuminen

Työllisyys ja koulutus nousevat keskeisiksi tekijöiksi vankien yhteiskuntaan sopeutumisessa. Heikko koulutustausta ja vähäinen työkokemus yhdistyvät usein vankien kohdalla haasteisiin, jotka vaikeuttavat työllistymistä. Lisäksi vankeuden aiheuttama stigma voi hankaloittaa merkittävästi työmarkkinoille pääsyä. Työ ja koulutus eivät kuitenkaan ole pelkästään taloudellisen turvan lähteitä; ne tarjoavat myös rakenteen arkeen ja mahdollisuuden kokea itsensä merkitykselliseksi. Näiden puute voi vaikeuttaa rikoksettomuuden säilyttämistä ja sosiaalista integroitumista. (Kanerva 2021, 24-25; Laurila 2021, 22-24.)

Työtoiminta ja koulutus ovat merkittävässä osassa vankiloiden arkea. Vangeista noin puolet osallistuu vuoden aikana työtoimintaan ja neljäsosa koulutukseen. Uusintarikollisuuden vähentämisen lisäksi työtoiminta ja koulutus vankilassa parantaa vankien työllistymismahdollisuuksia, asenteita, sosiaalisia taitoja, hyvinvointia ja arjen hallintaa, sekä kohottaa vankien itsetuntoa. (Rikosseuraamuslaitos 2023.)

Lähtökohtaisesti vangeilla tulee olla samanlaiset mahdollisuudet kouluttautua kuin kenellä tahansa. Vankiloissa järjestetään lähiopetuksena perusopetusta, lukio-, tutkintoon valmentavaa- sekä toisen asteen ammatillista koulutusta. Vankilassa toimivat opettajat tulevat vankilan ulkopuolelta, eikä oppitodistuksesta ilmene, että koulutus on suoritettu vankilassa. (Rikosseuraamuslaitos 2023.)

Vankeuslain (767/2005) 8 luvussa myös säädetään, että vankilassa vangeille on annettava vahvistettuna työ- ja toiminta-aikana tilaisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa rangaistusajan suunnitelman toteutumista edistävässä toiminnassa. Vankilan järjestämä tai hyväksymä toiminta sisältää työtä, koulutusta tai muita vangin valmiuksia edistäviä toimintoja, joiden tarkoituksena on edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan. Lain mukaan vanki on myös itse velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan.

Rikostaustaisten henkilöiden työllistyminen tapahtuu usein askeleittain, erityisesti jos työhön kuntoutumiseen liittyy myös muuta sosiaalista kuntoutusta. Työllistymispolku voi alkaa esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta ja työkokeiluista ja edetä palkkatuettuun työhön, josta voi jatkaa edelleen vapaille työmarkkinoille. Myös oppisopimus tai muu koulutus voivat olla tärkeitä askelia tässä prosessissa. Näin ollen työhön kuntoutuminen voidaan nähdä vaiheittaisena prosessina, jossa edetään pikkuhiljaa kohti pysyvää työllistymistä. (Rantanen & Lindström 2020, 27.)

Huomioitavaa on, että tutkimusten mukaan rikostaustaisilla henkilöillä on kuitenkin erittäin heikko työmarkkinakytkös ja työssäkäyntiaste on verrattain matala. Rikoksesta tuomittujen työllistymismahdollisuudet vapailta työmarkkinoilla ovat usein heikot, vaikka olosuhteet olisivatkin suotuisat. On siis tärkeää, että rikostaustaisten henkilöiden työllistymismahdollisuudet

arvioidaan realistisesti ja ymmärretään ne monet esteet ja ongelmat, jotka vaikeuttavat heidän pääsyään työmarkkinoille. (Danielsson & Aaltonen 2017, 538-547.)

Vankeusaikana toteutettavien ohjelmien ja toimintojen tavoitteena on vahvistaa työ- ja toimintakykyä, sekä tukea siirtymään kohti työelämää. Nämä tavoitteet määritellään yksilöllisesti rangaistusajan suunnitelmassa, jossa huomioidaan rikoksettomaan elämäntapaan valmistautuminen ja päihitteettömyyden tukeminen. Työtoiminta on yksi keskeinen osa vankeusaikaista kuntoutusta ja sitä järjestetään esimerkiksi vankilan erinäisissä työpajoissa, avovankiloissa ja jossain tapauksissa vankilan ulkopuolella. (Rautanen, Vaara & Mikkola 2023, 227-228.)

Vangin työkykyä arvioidaan moniammatillisesti yhteistyössä terveydenhuollon ja rikosseuraamuslaitoksen kesken. Arvioinnissa hyödynnetään asiantuntijoiden näkemyksiä ja vangin omaa käsitystä omasta työkyvystään. Haastetta tuo erityisesti ne vangit, joilla ei ole aiempaa työkokemusta, tai jotka ovat olleet pitkään työelämän ulkopuolella, jonka vuoksi myös ammatilliset tavoitteet voivat jäädä epäselviksi. Näistä lähtökohdista katsottuna vankien työllistymistä ja kouluttautumista tukevat toimet ovat erittäin merkityksellisiä. Työelämävalmiuksien kehittäminen ja koulutusmahdollisuudet voivat tarjota tien rikoksettomaan arkeen, sekä vahvistaa yksilön toimijuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa. (Rautanen ym. 2023, 227-228.)

Vankien työllisyyttä on tutkittu rikosseuraamuslaitoksen ja vankiterveydenhuollon yhdessä toteuttamassa terveystarkastustutkimuksessa vuonna 2023, joka ei näy perinteisessä väestötutkimuksessa. Työkykyä selvitettiin kyselyllä ja hoitajan tekemän arvion pohjalta. Vangit vastasivat kyselyssä omaan työkykyynsä. Valtaosa vangeista tulee vankilaan työelämän ulkopuolelta. Ennen vankeutta noin kolme neljäsosaa miehistä ja lähes yhdeksän naista kymmenestä oli työttömiä. Nuorilla vangeilla tilanne oli vielä heikompi. Alle 30-vuotiaista miehistä 72 prosenttia ja naisista 81 prosenttia oli ollut työttömänä ennen tuomion alkua. Vain pieni osa ilmoitti olleensa työelämässä. Miehistä noin 22 prosenttia ja naisista 17 prosenttia. (Rautanen ym. 2023, 229.)

Suurin osa vangeista piti itseään täysin, tai osittain työkykyisinä, mutta naisvangeilla osittainen työkyvyttömyys oli yleisempää kuin miehillä. Sairaus tai työkyvyttömyyseläkkeellä oleminen oli naisilla yleisempää kuin miehillä, ja pieni osa oli työelämän ulkopuolella myös esimerkiksi opiskelun tai perheen vuoksi. Vapautumisen jälkeen valtaosa ennakoivat jäävänsä työttömäksi. (Rautanen ym. 2023, 229.)

Tutkimuksessa mukana olleen hoitajan arvioin mukaan vangeilla oli paljon työkykyyn vaikuttavia rajoitteita, mutta osalla heistä tilanne olisi korjattavissa oikeanlaisella kuntoutuksella, tai hoidolla. Esimerkiksi mielenterveyteen liittyvät haasteet. Lisäksi joillain vangeilla on puutteita perustaidoissa, kuten kielellisissä valmiuksissa. Myös sosiaaliset tekijät, esimerkiksi yksinäisyys, osallisuuden kokemus ja selviytymiskyky ovat merkityksellisessä osassa. Näihin

voidaan vaikuttaa arvostavalla kohtaamisella ja yhteisöllisyydellä. Sosiaaliset tekijät ovat tärkeässä roolissa vangin kuntoutumisessa ja integroitumisessa yhteiskuntaan. (Rautanen ym. 2023, 232.)

5 Tutkimusasetelma

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, jonka tavoitteena oli syventää ymmärrystä Koevapaudesta työelämään -hankkeen asiakkaiden kokemuksista ja näkemyksistä hanketta koskien. Tutkimuksessa käytetty keskeinen aineistonkeruumenetelmä on teemahaastattelu, joka mahdollisti haastateltavien kokemusten ja näkemyksien syvällisen tarkastelun. Pyrimme muotoilemaan haastattelukysymykset niin, että ne vastaisivat mahdollisimman tarkasti opinnäytetyömme tarkoitusta. Kysymykset muotoilimme avoimiksi ja jatkokysymyksiä salliviksi, jotta saisimme mahdollisimman paljon irti asiakkaan kokemuksista ja näkemyksistä. Haastattelumme keskeinen tavoite oli saada haastateltavan oma kokemus hankkeesta esiin ilman haastattelijoiden johdatusta.

Tutkimuskysymyksiämme olivat;

- Miten Koevapaudesta työelämään -hanke tukee valvotussa koevapaudessa olevien asiakkaiden integroitumista yhteiskuntaan, rikoksettomuutta ja työllistymistä?
- Millaisia kokemuksia ja vaikutuksia valvotussa koevapaudessa olevilla asiakkailla on Koevapaudesta työelämään -hankkeesta?

5.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus keskittyy ilmiöiden syvälliseen ymmärtämiseen ja tarkasteluun. Sen tavoitteena on tutkia ja kuvata yksilöiden kokemuksia, ajatuksia ja näkökulmia. Aineistoa kerätään usein haastatteluilla, havainnoinnilla tai muilla inhimillisillä vuorovaikutustilanteilla, ja tulokset tulkitaan kontekstissa, jossa ne syntyvät. Laadulliset menetelmät keskittyvät siihen, mitä ihmiset sanovat ja tekevät, ja auttavat ymmärtämään näiden tekojen ja sanojen taustalla olevia merkityksiä. Laadulliset menetelmät mahdollistavat asian tarkastelun sisäpuolelta ulospäin, jolloin asian voi nähdä osallisten näkökulmasta. (Gillham 2000, 9-11.)

Laadullista tutkimusta voi luonnehtia prosessiksi. Laadullisessa tutkimuksessa, jossa aineistonkeruu perustuu tutkijan henkilökohtaiseen osallistumiseen, aineiston tulkinnat ja näkökulmat voivat kehittyä tutkijan ajatuksissa vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Laadullista tutkimusprosessia voi siis ajatella myös tutkijan oppimisprosessina, jossa koko tutkimuksen ajan tähdätään kasvattamaan tutkijan tietoisuutta tarkasteltavasta ilmiöstä ja sitä ohjailevista tekijöistä. (Valli & Aaltola 2015, 74-80.)

On otettava myös huomioon, että tutkimuksen menetelmät vaikuttavat siihen mitä tutkimuskohteesta voi oppia. Jotta tutkimustulokset kuvaavat todellista empiiristä maailmaa ja tutkija kykenee reagoimaan edellä mainitulla tavalla havaintoihinsa, aineistokeskeisessä tutkimuksessa on tärkeää käyttää menetelmiä, jotka vievät tutkijan lähelle tutkimuskohdettaan. Tärkeintä ei ole menetelmien määrä, vaan tutkittavan ilmiön haltuunotto ja ilmiötä koskevan käsitteellistämisen kehittyminen. (Valli & Aaltola 2015, 82.)

5.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu aineistonkeruumenetelmä, jota käytetään usein kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Haastattelu perustuu yleensä ennalta määriteltyihin avoimiin kysymyksiin, joista syntyy uusia kysymyksiä haastattelijan ja haastateltavan välisessä vuorovaikutuksessa. (Dicicco-Bloom & Crabtree 2006, 314-321.)

Teemahaastatteluiden toteutukset vaihtelevat lähes avoimesta haastattelusta strukturoidusti etenevään haastatteluun. Teemahaastattelun etuna on se, että haastateltavien vastauksiin perustuen haastattelun edetessä kysymyksiä voidaan tarkentaa ja syventää. Kysymyksillä pyritään saamaan merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti. Ennen tutkimusta valitut teemat pohjautuvat tutkimuksen viitekehukseen, eli aiemmin tunnettuun tietoon tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.)

Teemahaastattelussa yksi olennainen osa on se, että tarkkojen kysymysten sijaan haastattelu etenee keskeisten teemojen varassa. Tämä lähestymistapa antaa tutkittaville tilaa tuoda esiin omia näkemyksiään ja vähentää tutkijan vaikutusta haastattelun kulkuun. Teemahaastattelussa korostuu se, että ihmisten kokemukset ja merkitykset syntyvät heidän omien tulkintojensa ja vuorovaikutuksen kautta. (Hirsijärvi & Hurme 2022, luku 4.2.3.)

5.3 Haastatteluiden toteuttaminen

Ennen haastattelujen toteutumista olimme selvittäneet meille rauhallisen tilan haastattelu-päivälle. Kysyimme haastateltavilta etukäteen, kuinka he haluavat haastattelun toteutuvan. Vaihtoehtoina oli toteuttaa haastattelu samaan aikaan hankkeen toiminnan kanssa, tulla toimitiloihin ennen hankkeen toiminnan alkua, tai jäädä toiminnan jälkeen tiloihin, jolloin paikalla ei olisi ollut kuin haastateltava ja haastattelijat. Kaikki haastateltavat valitsivat haastattelujen toteutumisen hankkeen toimitiloissa erillisessä huoneessa, toiminnan aikana.

Tutkimuskysymykset opinnäytetyöllemme määrittivät haastatteluteemat, joiden avulla pyrimme tuomaan asiakkaiden omia kokemuksia hankkeesta esille. Teemojen lisäksi koimme tärkeäksi aloittaa haastattelut asiakkaiden taustatiedoilla selventämään sen hetkistä elämäntilannetta. Taustatiedoilla selvitimme haastateltavan iän, tuomion pituuden ja tiedon miten päätyi hankkeeseen mukaan. Ensimmäisien haastattelujen jälkeen huomasimme, että

kysyimme taustatiedoissa aina jatkokysymyksen tuomion pituudelle koskien koevapautta, joten lisäsimme loppuihin haastatteluihin taustakysymykseksi myös sen, kuinka kauan haastateltava on ollut koevapaudessa ja koska koevapaus päättyy, sillä tieto tästä lisäsi ymmärrystä haastattelun vastauksiin.

Ensimmäisessä teemassa tavoitteena oli selvittää, miten asiakkaat kokevat Koevapaudesta työelämään -hankkeen kokonaisuudessaan ja millaisia odotuksia heillä on ollut hankkeen toimintaan liittyen. Tämän teeman avulla kartoitettiin odotuksia hankkeelta ja sen toiminnalta, hankkeen vaikutuksesta työllistymiseen tai opiskeluun, sekä miten asiakkaat kokevat ohjaajien toiminnan, tuen ja ohjauksen.

Toisen teeman tavoitteena oli selvittää, miten asiakkaat kokevat hankkeen tarjoaman yhteisöllisyyden ja yksilöllisen tuen merkityksen. Millainen rooli vertaistueella ja yhteisöllisyydellä on asiakkaiden kokemuksissa. Ovatko asiakkaat saaneet tarpeeksi yksilöllistä tukea, sekä millaisena ryhmätoiminta koetaan.

Kolmannen teeman avulla pyrimme ymmärtämään, miten asiakkaat näkevät hankkeen vaikutukset heidän tulevaisuuteensa ja tavoitteisiinsa. Selvitimme mitä tavoitteita asiakkaat ovat asettaneet hankkeelle, sekä itselleen, kuinka hyvin hankkeen toiminnot tukevat tavoitteiden saavuttamista sekä onko hankkeen aikana syntynyt uusia suunnitelmia tulevaisuuden suhteen. Lopuksi vielä asiakkailta oli mahdollisuus kertoa hankkeesta vapaasti omalla tyylillään. Näiden teemojen avulla saimme koottua kokonaisvaltaisen kuvan asiakkaiden kokemuksista, sekä tuoden esille hankkeen vahvuuksia ja kehittämiskohteita asiakkaiden näkökulmasta.

5.4 Aineiston keruu

Opinnäytetyössämme tutkimusaineistona oli Koevapaudesta työelämään -hankkeen asiakkaiden haastattelut. Sovimme toimeksiantajan kanssa ensimmäiset kaksi haastattelua joulukuulle 2024, muut haastattelut toteutimme maaliskuu-, huhtikuun 2025 aikana. Ennen haastattelujen aloitusta kävimme tapaamassa toimipaikassa hankkeen asiakkaita, jolloin esittäydymme sekä kerroimme tutkimuksestamme. Opinnäytetyömme aikana hankkeeseen osallistui noin 12 asiakasta. Saimme haastatteluja seitsemältä asiakkaalta.

Tutkimuslupaa ei ollut tarvetta hakea Rikosseuraamuslaitokselta. Haimme tutkimusluvan Sini-nauhaliitolta vapaamuotoisella hakemuksella. Hakemuksessa kerroimme tutkimuksen tarkoituksesta, menetelmästä, sekä tutkimuksen eettisyydestä ja luottamuksellisuudesta. Saimme luvan tutkimukselle yhdellä lisähuomiolla. Meidän täytyi kertoa haastateltaville, ettei osallistumisesta ole heille mitään varsinaista hyötyä, ei myöskään sellaista hyötyä, että palvelujen voisi olettaa paranevan opinnäytetyön myötä, sekä ettei osallistuminen tai osallistumatta jättäminen vaikuta heidän saamaansa tukeen hankkeessa. Toimitimme etukäteen tietosuojaselosteen (Liite 1) ja haastateltavien suostumuslomakkeen (Liite 2) haastateltaville.

5.5 Aineiston analysointi

Saadun aineiston analyysimenetelmäksi valitsimme teemoittelun. Teemoittelussa on kyse siitä, että etsimme aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaisia aiheita eli teemoja, jotka auttoivat jäsentämään ja tulkitsemaan aineistoa. Teemoittelua voidaan pitää aineiston alkuvaiheen jäsentämistapana ennen syvempää analyysia. Teemoittelussa tutkija nostaa esiin aineistosta toistuvia ja keskeisiä piirteitä, jotka liittyvät tutkimuskysymykseen. (Kallinen & Kinnunen 2021.)

Raportissa teemoittelun tueksi esitetään usein esimerkiksi suoria lainauksia haastateltavilta, jotka auttavat havainnollistamaan miten teemat on määritelty ja miten ne liittyvät aineistoon. Näin lukija näkee, mihin tutkimuksen teemat pohjautuvat ja millä tavoin ne on aineistosta johdettu. On kuitenkin tärkeää erottaa haastattelun teemat ja analyysin teemat. Esimerkiksi teemahaastattelussa voi olla valmiiksi määriteltyjä pääteemoja, mutta nämä eivät ole samoja asioita kuin ne teemat, jotka nousevat esiin aineiston analyysissa. (Kallinen & Kinnunen 2021.)

Teemoittelun tulisi perustua siihen, mitä aineisto itse kertoo, eikä siihen, mitä tutkija alun perin ajatteli tai ennakoi. Tärkeintä on siis, että teemat kehittyvät aineiston perusteella, eivätkä ole valmiiksi määriteltyjä ennen analyysiä. Teemojen muodostaminen laadullisessa tutkimuksessa edellyttää, että ne ovat selkeästi havaittavissa ja toistuvasti esillä koko tutkimusaineistossa, eivätkä vain yksittäisissä osissa. Teemat eivät voi perustua vain yksittäisiin havaintoihin, vaan niiden on oltava merkityksellisiä ja esiinnyttävä johdonmukaisesti aineiston eri osissa. Tutkijan on analysoitava aineistoa kokonaisuutena ja pyrittävä tunnistamaan siitä keskeisiä ja toistuvia aiheita, jotka nousevat esiin useissa eri yhteyksissä. Vain tällöin voidaan puhua varsinaisista teemoista, jotka kuvaavat aineiston keskeisiä sisältöjä ja merkityksiä. (Kallinen & Kinnunen 2021.)

Aineiston analyysissa käytimme värikoodausta teemoittelun tukena. Jokaiselle keskeiselle teemalle valitsimme oman värin, mikä helpotti suurten kokonaisuuksien hahmottamista ja teki eri teemojen erottelusta selkeämpää. Analyysiprosessi eteni niin, että ensin yhdistimme haastattelut yhdelle Word-tiedostolle ja lukuvaiheessa merkitsimme aineistosta nousevat aiheet ja ilmiöt eri väreillä. Samansisältöiset värikoodit ryhmiteltiin myöhemmin yhteen, jolloin pystyimme muodostamaan selkeitä ja toistuvia teemoja. Tulosten kokoamisessa värikoodaus auttoi havaitsemaan, mitkä aiheet esiintyivät aineistossa useimmin ja missä kohdissa ne korostuivat. Värikoodauksen käyttö teki analyysista järjestelmällisempää ja toi näkyviin myös piileviä yhteyksiä eri teemojen välillä.

Aineistostamme nousseet aiheet ja ilmiöt olivat koepäpuolen merkityksellisyys, sopeutuminen vankilan ulkopuolelle, yksilöllinen tuki ja ohjaajien rooli, yhteisö ja vertaistuki, tavoitteet ja tulevaisuus, positiiviset ja hyödylliset kokemukset hankkeesta, sekä kehitettävät kokemukset

hankkeelta. Näiden pohjalta pystyimme luomaan selkeitä omia teemoja, joiden avulla tuloksien tarkastelu konkretisoitui helpommin.

5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kun tutkimus kohdistuu ihmisiin, sen onnistuminen perustuu tutkittavien luottamukseen tutkijoita ja tieteellistä prosessia kohtaan. Tämä luottamus säilyy vain, jos tutkimuksessa kunnioitetaan osallistujien ihmisarvoa ja oikeuksia. On tärkeää muistaa, että tutkimustilanteet voivat herättää eri ihmisissä erilaisia tunteita ja reaktioita, mutta niihin saa liittyä samankaltaista henkistä kuormitusta ja tuntemuksia kuin tavallisissa arkipäivän tilanteissakin. (Tutkimuseettisen neuvottelukunta 2019, 8-9.)

Tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä on oikeus vapaaehtoiseen osallistumiseen ja hän voi keskeyttää tai peruuttaa suostumuksensa milloin tahansa ilman kielteisiä seurauksia. Tutkittavalle on annettava riittävästi tietoa henkilötietojen käsittelystä, tutkimuksen sisällöstä, tavoitteista, haitoista ja riskeistä ymmärrettävässä muodossa. Hänen tulee myös saada aikaa osallistumispäätöksen tekemiseen ja vastauksia kysymyksiinsä. (Tutkimuseettisen neuvottelukunta 2019, 8-9.) Opinnäytetyössämme nostimme edellä mainitut asiat osallistujille esille jo ennen osallistumispäätöstä, sekä kävimme nämä toistamiseen läpi ennen allekirjoitettavaa suostumuslomaketta.

Luotettavuus riippuu pitkälti aineiston laadullisuudesta. Laadullisuuteen vaikutetaan ennalta jo tekemällä hyvä haastattelurunko. Tarkoituksena on myös laadun kannalta litteroida haastattelu mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. (Hirsjärvi & Hurme 2022, luku 8.1.) Opinnäytetyössämme toteutimme haastatteluiden litteroinnin muutaman päivän sisällä haastatteluiden jälkeen.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa keskeistä on myös tutkimusprosessin läpinäkyvyys ja vakuuttavuus. Tämä tarkoittaa, että tutkija kuvaa tarkasti tutkimuksen eri vaiheet ja perustelee tekemiään valintoja. Yksi tärkeä luotettavuuden kriteeri on uskottavuus. Tutkijan on varmistettava, että hänen tulkintansa ja käsitteellistämisensä vastaavat tutkittavien käsityksiä. Toiseksi tutkimuksen siirrettävyys on olennaista. Tutkijan on kuvattava riittävästi tutkimuskontekstia, jotta lukija voi arvioida tulosten siirrettävyyttä toisiin vastaaviin tilanteisiin. Kolmanneksi vahvistettavuus tarkoittaa, että tutkijan päättelyprosessi on selkeästi esitetty ja hänen tulkintansa ovat perusteltuja suhteessa aineistoon. Tämä edellyttää huolellista dokumentaatiota koko tutkimusprosessista. Neljänneksi reflektiivisyys on tärkeää. Tutkijan on tiedostettava omat ennakkokäsityksensä ja niiden vaikutus tutkimukseen. Hän voi tarkastella omia positioitaan ja pohtia niiden merkitystä tulkintojen kannalta. Kaiken kaikkiaan laadullisen tutkimuksen luotettavuus muodostuu siitä, että tutkija tuo selkeästi esiin tutkimusprosessin eri vaiheita ja perustelee valintojaan. Lisäksi hän osoittaa, miten hän on pyrkinyt

varmistamaan tutkimuksen uskottavuutta, siirrettävyyttä ja vahvistettavuutta. (Tuomi & Sara-järvi 2018, 158-160.)

6 Tulokset

Haastatteluihin osallistui yhteensä seitsemän henkilöä, jotka olivat kaikki suorittamassa vankeusrangaistustaan loppuun koevapaudessa. Osallistujien iät vaihtelivat 25 ja 43 vuoden välillä. Osallistujilla oli eri elämäntilanteita sekä vankeuden että vapautumisen näkökulmasta.

Tuomioiden pituudet vaihtelivat huomattavasti. Lyhyin tuomio oli noin 11 kuukautta ja pisin yli kahdeksan vuotta. Koevapauden kesto vaihteli muutamista kuukausista puoleen vuoteen. Useat osallistujat olivat aloittaneet koevapauden vuoden 2024 aikana. Osalla haastateltavista oli aikaisempia kokemuksia joko vankilasta tai koevapaudesta. Hankkeeseen hakeutuminen oli tapahtunut pääosin vankilan erityisohjaajan kautta. Jokainen oli ollut yhteydessä ennen hankkeeseen hakeutumista hankkeen työntekijöiden kanssa.

6.1 Vankila helvetti - koevapaus taivas

Useimmat osallistujat kuvasivat koevapautta selkeänä vastakohtana vankilaelämälle. Moni kuvasi kokemuksiaan koevapauden tarjoamasta helpotuksesta ja uudesta toivosta. Eräs osallistuja kiteytti tuntemuksensa voimakkaasti toteamalla, että vankila on helvetti, koevapaus taivas, mikä korostaa kokemuksen syvää emotionaalista merkitystä ja koettua helpotusta.

Verrataan koevapautta vankilassa olemiseen, vankila helvetti - koevapaus taivas.

Vaikka koevapautta ei voida verrata vapauteen, sillä siihen liittyy sääntöjä ja velvollisuuksia, niin koevapaus merkitsi askelta kohti normaalia arkea. Useille osallistujille koevapaus tarjosi konkreettista vapautta ja ennen kaikkea mahdollisuuden rakentaa tulevaisuutta uudelleen. Se mahdollisti arjen suunnittelun ja tunteen siitä, että oma elämä on taas omissa käsissä. Vapaus tehdä valintoja, kuten päättää itse päivän ruokaostoksista, nousi osaksi koettua muutosta. Valinnanvapaus ja pienet itsenäiset päätökset koettiin merkittävinä ja ne vaikuttivat myönteisesti myös minäkuvaan ja arjen hallinnan tunteeseen.

Se et voit ite valita, vaikka kaupasta ruuan. Ei tarvitse välttämättä odottaa, tai jonottaa samalla tavalla. Täällä tietyllä tavalla on se valinnanvapaus isona mahdollisuutena. Se on ollut kiva huomata, että saa niinku valita arkisia asioita.

Koevapauden koettiin tarjoavan tärkeän siirtymävaiheen vankilan ja yhteiskunnan välillä. Yksi osallistuja kuvasi tarvetta edetä vaiheittain ja välttää liiallista kuormitusta heti vapautumisen

jälkeen. Koevapaus mahdollisti näin hallitumman siirtymän ja yksilöllisemmän etenemisen kohti itsenäisempää elämää.

Mä oon ollut niin pitkään vankilassa et se vois olla vähän vaikeeta heti alkuun [palata täyspäiväiseen työhön], et mä halusin sillee et ei oo heti ihan burnoutissa.

Myös vertailevat kokemukset aiemmasta vapautumisesta ilman koevapautta toivat esiin merkityksellisyyden. Yksi osallistuja kuvasi palanneensa rikolliseen elämäntapaan, kun aiemmin ei ollut saatavilla tukea tai konkreettisia valmiuksia arkeen. Tällä kertaa koevapaus tarjosi tarvittavat puitteet uudenlaisen elämän rakentamiseen.

Mä oon tullut vankilasta pois ilman koevapautta ja ei ollut mitään apua silloin ja sit palasin takas rikolliseen elämään. Tällä kertaa tulin koevapauteen ja ekaa kertaa sain pankkikortin ja olen tehnyt paljon asioita, jota en ois koskaan aikasemmin tehnyt.

Sääntöjen noudattaminen koettiin kuitenkin toisinaan haasteelliseksi. Säännöistä huolimatta koevapaus koettiin arvokkaana mahdollisuutena. Osallistujat toivat esille myös koevapauden vaikutuksen mielenterveyteen. Monet osallistujat kuvasivat, kuinka koevapaus toi mukanaan uudenlaista toivoa ja uskoa tulevaan. Mahdollisuus olla osa yhteiskuntaa ja sitä, että oma elämä voi jatkua rikos- ja vankilahistorian jälkeen.

Vaikuttaa ihmisen mieleen. Parempana ihmisenä lähdän täältä.

6.2 Paluu vapauteen ei ole paluu entiseen

Sopeutuminen takaisin siviiliin näyttäytyi osallistujilla yksilöllisenä prosessina. Osalle muutos sujui luontevasti, erityisesti jos vankeusaika oli ollut lyhyt. Toisille siirtymä oli henkisesti raskas ja arkisetkin tilanteet saattoivat tuntua aluksi kuormittavilta. Pitkä vankeusaika vaikutti siihen, kuinka vieraalta siviilielämä tuntui vapautumisen hetkellä.

Henkinen sopeutuminen rajallista.

Osa osallistujista kuvasi, että vuorovaikutus muiden kanssa vaati totuttelua. Ryhmässä oleminen, säännöistä neuvotteleminen ja omat rajat saattoivat nostaa pintaan epävarmuutta. Vaikka vuorovaikutus oli osa sopeutumista, se ei aina tuntunut luontevalta heti vankeuden jälkeen.

Sosiaaliset suhteet kuormittivat alkuun.

Henkisesti sopeutuminen vaati monilta itsensä löytämistä uudelleen ja aikaa totutella siihen, että elämä eteni taas omien päätösten kautta. Vankilan ulkopuolelle siirtyminen ei ollut kaikille pelkkää helpotusta, vaan siihen liittyi myös paineita, odotuksia ja uudenlaista vastuuta. Useat osallistujat nostivat esiin sen, että vapautumisen jälkeen tuki saattoi puuttua ja silloin vastuu arjessa selviytymisestä jäi yksilölle itselleen. Näin ollen ennen vapautumista saadun

konkreettisten taitojen rooli korostui onnistuneessa sopeutumisessa. Kuitenkin ajan myötä monet kokivat päässeensä mukaan arkeen ja uskoivat pystyvänsä jatkamaan elämää rikoksetta. Osallistujat kokivat asteittaisen vapautumisen helpottavana tekijänä sopeutumisen kannalta.

Monelle työnteko voi olla jopa vierasta, tästä saa hyvän pohjan.

Kun täältä pääsee ei ole sitä tukea ja on itse pärjättävä ja hyödynnettävä hankkeelta opittuja taitoja.

6.3 Ohjaajien merkitys arjen rakenteiden ylläpitämisessä

Ohjaajien rooli nousi haastatteluissa vahvasti esiin koepauden onnistumista tukevana tekijänä. Useat osallistujat kuvasivat ohjaajia helposti lähestyttäväksi ja aidosti mukana oleviksi. Ohjaajien jatkuva läsnäolo ja mahdollisuus yksilökeskusteluihin loivat turvallisuutta ja rakensivat luottamuksellista ilmapiiriä, jossa avun pyytäminen oli helppoa. Joillekin osallistujille ohjaajien persoonalliset ominaisuudet vaikuttivat siihen, että he ylipäätään päättivät lähteä mukaan hankkeeseen.

Myös [ohjaajan nimi] mukavana henkilönä sai kallistumaan hankkeen suuntaan.

Yksilöllinen tuki koettiin monipuolisena ja tarpeisiin vastaavana. Osallistujat saivat apua esimerkiksi viranomaisasioiden, sekä arkisten asioiden hoitamiseen. Vaikka kaikki eivät tarvineet yksilöllistä ohjausta, kertoivat sen olevan kuitenkin tarvittaessa mahdollista. Monille apua tarjottiin myös ennakoivasti ennen kuin sitä edes ehdittiin pyytää.

Mä esimerkiksi en ollut ikinä täyttänyt tollasii Kela hakemuksii, tai mitään, niin niissä ne autto mua.

Jos sitä tarvii nii pyytää vaa nii sit sitä saa. Tuli alusta saakka apua ilman, että tarvitsi edes pyytää. Hoidettiin myös puolesta asioita.

Osallistujat kokivat tulleen kohdatuiksi yksilöinä. Heiltä ei odotettu samanlaista suorittamista, vaan jokaisen oma tilanne otettiin huomioon. Ohjaajien lähestymistavan ja asiantunteumuksen koettiin auttaneen paitsi käytännön asioissa, myös henkisessä sopeutumisessa. Ohjaajien kokemus ja ymmärrys rakensivat luottamusta ja vahvistivat uskoa siihen, että apua oli saatavilla oikealla tavalla. Yksilöllinen tuki näyttäytyi osana onnistunutta koepaautta. Se loi perustaa arjessa selviytymiselle ja mahdollisti osallistujille keskittymisen omien voimavarojen vahvistamiseen.

Tietysti tehnyt pitkään töitä meidän kaltaisten kanssa. Et sillä on näkemystä asioihin, et joo kyl varmaan saa joo. [tukea ja ohjausta]

6.4 Yhdessä kohti muutosta

Yhteisöllisyys ja vertaistuki koettiin pääosin positiivisina tekijöinä, jotka tukivat arkea ja siirtymää vapauteen. Useat osallistujat mainitsivat, että ryhmässä toimiessa sai tukea ja neuvoja vertaisilta ja moni huomasi, ettei ollut yksin ajatustensa tai kokemustensa kanssa. Erityisesti korostui kokemus siitä, että ryhmässä oli helpompi jakaa asioita, kun kaikilla oli samankaltainen tausta. Yhteinen kokemus rikostaustasta loi ymmärrystä, jota ei ulkopuolisilta aina voi saada.

Kaikki kuitenkin samoissa kengissä. Ihmiset ketkä eivät ole olleet vankilassa eivät voi jakaa samoja asioita samalla tavalla.

Täällä me yhdessä ratkotaan ongelmia ja saadaan tukea ja neuvoa toisilta.

Ryhmässä toimiminen nähtiin arkea jäsentävänä ja sosiaalista vuorovaikutusta tukevana rakenteena. Yhteisöllisyyden koettiin tarjoavan mahdollisuuden ongelmien yhteiseen käsittelyyn ja toisilta oppimiseen. Vaikka vertaistuki oli tärkeää monelle, osa koki ryhmätoiminnan vähemmän merkityksellisenä. Jotkut toivoivat enemmän yksilötyöskentelyä. Muutama osallistuja ilmoitti keskittyvänsä mieluummin omaan elämäänsä kuin muiden kokemuksiin. Silti suurin osa koki, että ryhmässä oli hyvä ilmapiiri ja yhteishenki.

Kylhän se [yhteisöllisyys] auttaa enemmän kun se et ois yksinään.

Ryhmätoiminnan merkitys nousi vahvasti esiin osallistujien kokemuksissa. Toimintaan osallistuminen koettiin mielekkäämmäksi ja antoisammaksi silloin, kun ryhmän ilmapiiri oli myönteinen ja vuorovaikutus rakentavaa. Pitkien yhteisten päivien aikana hyvä ryhmähenki koettiin olennaiseksi viihtymisen ja osallistumisen kannalta. Yhdessä tekeminen ei ainoastaan tukenut yksilön motivaatiota, vaan loi myös tunnetta osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Ryhmässä toimiminen nähtiin keskeisenä voimavarana verrattuna tilanteisiin, joissa toimintaa tehtäisiin yksin tai vain ohjaajien kanssa. Yhteisöllinen tekeminen näyttäytyi osallistujien näkökulmasta sekä toimintaa jäsentävänä että hyvinvointia edistävänä tekijänä.

Generally speaking, yleisesti puhuen toi ryhmätoiminnan merkitys tottakai se on iso, jos joutuu istuu viis tuntii päivittäin muitten ihmisten kans siin ryhmässä niin kyl se ois hyvä et se pysyy positiivisena, tai rakentavana, eikä sellast turhaa, u know ajantuhlausta.

No sehän se varmaan koko tän homman pointti on, et tääl tehään yhdessä ja se varmaan mä luulen et se auttaa kaikkia kaikista eniten, kun se, että täällä itekseen kökötettäis ohjaajien kanssa.

6.5 Hankkeen vaikutus elämään

Suurin osa osallistujista kuvasi hanketta myönteisesti ja merkityksellisenä osana siirtymässä kohti rikoksetonta elämää. Hanke tarjosi mahdollisuuden yhteiskuntaan integroitumiseen halitusti ja turvallisesti. Monille toiminta merkitsi ennen kaikkea konkreettista tukea, jolla oli suora vaikutus arjen hallintaan ja hyvinvointiin. Erityisesti ohjaajien tarjoama tuki nousi esiin toistuvasti. Apua sai aina kun tarvitsi ja osallistujat kokivat tulleet kohdatuksi yksilöinä. Toiminnan arkea tukevat käytännön järjestelyt, kuten ruokailu ja retket koettiin tärkeäksi. Mahdollisuus saada päivittäin ruokaa ja osallistua monipuolisiin yhteisiin tekemisiin toi arkeen rakennetta ja merkityksellisyyttä. Myös mahdollisuus päästä pois vankilasta ja osallistua johonkin uuteen ja erilaiseen nähtiin tärkeänä.

Kiva et täältä saa ruokaa, se oli niinku hyvä ja sit me käydään kaikis retkillä ja noilla, niin ne on ihan hyviä.

Tää on mulle sellanen kokemus ollu. Tietenkin vieras ja uus, mutta hyviä muistoja ja lämpimiä muistoja tälle mahdollisuudelle päästä vankilasta pois.

Vapautumisen jälkeinen aika koettiin usein haastavana. Useampi osallistuja toi esiin, kuinka vaikeaa oli sulautua takaisin yhteiskuntaan ja arkeen. Tällöin erilaiset toiminnalliset elementit, kuten retket, ryhmätapaamiset ja yhteisölliset kokemukset näyttäytyivät tärkeinä sopeutumista tukevina tekijöinä.

Ei pelkästään sen toiminnan onnistumiseksi, mut u know, kun sä tuut sieltä vankilasta sä et helposti sulaudu tohon arkeen, se on välil vähän sellast kitkamaista meininkiä. Noi eri reissut noihin eri paikkoihin, niin se auttaa enemmän joskus kun olla tääl toimistos, niin kaikki toiminnat ollut hyödyks ja tukenut minua.

Myös taloudellinen ja sosiaalinen tuki koettiin osallistujien näkökulmasta keskeiseksi osaksi onnistunutta siirtymää rikoksettomaan elämään. Useat toivat esiin, että vapautumisen jälkeinen arki voi olla haastavaa, erityisesti silloin kun konkreettista apua ei ole tarjolla. Ilman riittävää tukea taloudellisissa ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa riski ajautua takaisin rikolliseen toimintaan koettiin todelliseksi.

Joten kaikki tämmöset asiat on vaikeita ja tarviit tukee niihin ja jos et saa tukea ja tarviit rahaa, todennäköisesti meet takaisin rikoksiin. Nämä ihmiset auttavat sua saamaan alkuun rahaa, jottet sä joudu samaan tilanteeseen takas.

Useat osallistujat korostivat vertaistuen ja yhteisöllisyyden merkitystä. Useamman mielestä hankkeessa mukana oleminen oli helpompaa, sillä jokainen jakoi samanlaisia kokemuksia ja taustoja. Yhteinen tekeminen loi yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tarjosi mahdollisuuden jakaa ajatuksia ja mahdollisesti jopa ratkaista haasteita yhdessä. Vaikka ryhädynamiikka vaihteli ja kaikilla ei kemiat kohdanneet, niin ilmapiiri koettiin pääsääntöisesti hyväksyväksi ja tukevaksi. Monipuoliset toiminnot toivat arkeen rakennetta, mielekkyyttä ja rohkaisivat

osallistujia kokeilemaan uusia asioita. Ryhmätoiminnot auttoivat myös opettelemaan arjen rutiineja ja tarjosivat uusia mielekkäitä ja päihteettömiä kokemuksia.

Tulee ainakin tehty jotain tollasta niin sanottuu normaalia toimintaa niin kun pitäis oppii elää jotenkin niinkun normaalisti kuitenkin.

Kun me tehään noit retkiä, niin sä saat sitä hyvää fiilistä ilman niiku mitään päihteitä, niin ehkä sit vois tajuu että ei mun ehkä tarvii käyttää mitään kamaa, et mul on niiku ihan hauskaa.

Toiminta myös mahdollisti esimerkiksi liikkumisen kaupungin ulkopuolelle ja osallistumisen kulttuuriin tai liikuntaan. Moni osallistuja kertoi, ettei ilman hanketta olisi osallistunut vastaavanlaisiin toimintoihin. Esimerkiksi museokäynnit tai pakopelit olivat useille täysin uusia kokemuksia.

Toiminta myös siinä mielessä mahdollistanut esimerkiksi Helsingin ulkopuolella liikkumisen ja avannut monta ovea toiminnan kautta.

Ihan kivoja et pääsee tekee erilaisia asioita, sillee et tehään paljon kaikkee. Siel [toisessa paikassa] tehään jotain duunia, mut sit me ollaan vaik käyty keilaamassa ja nyt mennää pakohuoneeseen, et on se ihan kivaa vaihtelua.

Vaikka kokemukset olivat enimmäkseen positiivisia, esiin nousi myös kehittämistarpeita, esimerkiksi hankkeen työelämävalmiuksia tukevan sisällön osalta. Osa osallistujista koki, ettei hanke vastannut täysin odotuksia, erityisesti työllistymisen ja konkreettisen jatkon osalta. Toivottiin mahdollisia yhteistyökumppaneita ulkopuolisten työntajien kanssa tuettuun työhön, sekä mahdollisuuksia osallistua mielekkäämpään ja yksilöllisesti sovitettuun toimintaan.

Kaikista paras ois, jos ois mahdollista saada yhteistyökumppaneita. Sellasia jotka vois työllistää niinkun työkokeilua tai jotain niinkun oikeeta työtä. Se ois isoin niinkun juttu.

Enemmän ois sellasta vaikka kuntouttavaa työtoimintaa, ois jotain sellasta et ihmiset pääsee tekemään.

Ryhmätoimintojen sisältöjä toivottiin jaettavan paremmin osallistujien kiinnostusten ja tarpeiden mukaisesti. Myös hankkeen näkyvyyteen ja tiedottamiseen toivottiin parannuksia, erityisesti vankilassa oleville toivottiin selkeämpää ja realistisempaa tietoa toiminnasta. Yleisesti hanke koettiin kuitenkin merkitykselliseksi ja tarpeelliseksi, sekä sen toivottiin jatkuvan ja kehittyvän. Moni osallistuja toivoi, että vastaavaa tukea olisi jatkossakin saatavilla muille samankaltaisessa tilanteessa oleville.

Mä sain tästä silloin ihan erilaisen käsityksen, kun olin vankilassa sisällä. Mainostaminen sinne voisi olla perusteellisempaan. Tälläsellä hankkeelle olisi enemmän kysyntää.

Ei koevapaus auta ilman tällasia paikkoja.

Vapaana sanana mä haluun sanoa, et mä toivoisin, et tää jatkuu. Se ois tosi hyvä et tää vois tukea muita ihmisiä samalla tavalla, kun se on tukenut mua.

Tää on hyvä tapa auttaa ihmisiä muuttamaan elämäänsä, jos ne itse niin haluaa, niin silloin tän tyylisiä paikkoja tarvitaan. En usko, että valtiolla on enempää rahaa rahoittaakseen tällaisia paikkoja, joten paljon onnea tulevalle sukupolvelle. Toivon että saatte muutoksen aikaan.

6.6 Suunnitelmia tulevaan

Monilla osallistujilla oli hankkeeseen tullessaan jo selkeät tulevaisuuden suunnitelmat. Onnistua koevapaudessa ja rakentaa pohjaa uudelle elämälle. Osa tuli hankkeeseen mukaan ilman odotuksia, mutta koki hankkeen aikana saavansa suuntaa tulevaisuudelle. Osa taas sai vahvistettua omia tulevaisuuden suunnitelmiaan. Osa halusi palata opintojen pariin, toiset työelämään. Hanke tarjosi monelle tilaisuuden pysähtyä miettimään, mitä haluaa elämältä ja mitä se vaatii. Vaikka tavoitteet olivat yksilöllisiä, yhteistä oli halu löytää kestävä ja rikokseton suunta. Hanke toimi eräänlaisena siirtymävaiheen tukena, joka auttoi konkretisoimaan mahdollisuuksia ja tekemään suunnitelmista toteuttamiskelpoisia.

Vähintään [tulevaisuuden suunnitelmat] ehkä vahvistunut.

Kyl mulla on ollut ihan selvät pläänit et kun mä pääsen tältä tuomiolta niin sitmä haen kouluun.

Osallistujat kertoivat, että hanke auttoi avaamaan omia tulevaisuudensuunnitelmiaan. Pienetkin onnistumiset lisäsivät uskoa omiin kykyihin. Vaikka kaikkien tavoitteet eivät suoraan liittyneet hankkeen toimintoihin, niin koettiin, että mukana olo auttoi etenemään kohti omia henkilökohtaisia tavoitteita.

Erittäin paljon [tulevaisuuden suunnitelmia], ollut myös aikaisemmin, mutta herännyt uusia henkilökohtaisia suunnitelmia.

Osa oli tehnyt jo vankilassa suunnitelmia tulevaisuudelle, joita he nyt pääsivät toteuttamaan. Toisille hanke oli ensimmäinen mahdollisuus rakentaa uutta elämää ja sopeutua yhteiskuntaan asteittain ja turvallisessa ympäristössä. Vaikka kaikki eivät kokeneet hankkeen suoraan edistävän työllistymistä, niin useat sanoivat saaneensa arvokasta tukea alkuun pääsemiseksi. Turvallinen ja ohjattu ympäristö antoi mahdollisuuden harjoitella arjen taitoja ja lisätä valmiuksia kohti itsenäistä elämää. Moni kertoikin lähtevänsä hankkeesta vahvempana, motivoituneempana ja paremmin valmistautuneena siihen, mitä vapaus tuo tullessaan.

Tavoitteena saada niinkun sellanen jonkun sortin rutiini niinkun elämään ja onhan mulla rutiini ollutkin aina, mut silleen kun ei yhtään tiennyt et mitä käy kun pääsee vankilasta et ei vaan silleen jämähdä paikalleen.

Mulla oli pitkä aika miettiä [tulevaisuuden suunnitelmia] ja oon miettinyt sen jo vankilassa, että tää autto mua alkusysäyksessä.

7 Johtopäätökset

Tutkimustulokset osoittavat, että Koevapaudesta työelämään -hanke on ollut pääosin myönteinen ja hyödyllinen kokemus asiakkaille, erityisesti arjen hallinnan, itsetunnon vahvistamisen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen näkökulmasta. Hankkeen yksilöllinen ohjaus ja työntekijöiden läsnäolo koettiin erityisen arvokkaaksi osaksi osallistujien sopeutumista ja rikoksettomaa elämäntapaa siirtymistä. Vaikka hanke tukee asiakkaiden yhteiskuntaan integroitumista ja rikoksettomuutta, on havaittavissa kehittämistarpeita, jotka voivat edelleen parantaa sen vaikuttavuutta.

Tutkimuksen aikana selkeytyi myös se, että muutos ei ole suoraviivainen. Monella oli selkeitä tavoitteita tulevaisuudelle, mutta mukana kulki epävarmuus ja huoli siitä, miten elämä jatkuu vapautumisen jälkeen. Tämän takia suureksi tueksi nousi yksilöllinen tuki ja mahdollisuus rakentaa omaa polkua vaiheittain. Hanke näkyi osallistujille ennen kaikkea tilana, jossa oli mahdollisuus rakentaa omaa tulevaisuutta pelkäämättä epäonnistumista.

7.1 Hankkeen rooli rikoksettomuuden ja yhteiskuntaan integroitumisen tukena

Miten Koevapaudesta työelämään -hanke tukee valvotussa koevapaudessa olevien asiakkaiden integroitumista yhteiskuntaan, rikoksettomuutta ja työllistymistä?

Tulosten perusteella hanke tukee asiakkaiden rikoksetonta elämää sekä yhteiskuntaan integroitumista kokonaisvaltaisesti. Hanke tarjoaa yksilöllistä tukea, joka ulottuu arjen hallintaan, viranomaisasioiden hoitamiseen, ryhmätoimintaan ja työelämävalmiuksien kehittämiseen. Osallistujien kokemuksissa korostui tunne siitä, että oma elämä oli jälleen omissa käsissä ja heillä oli mahdollisuus tehdä valintoja, suunnitella tulevaisuutta ja saada konkreettista apua tilanteisiinsa.

Osallistujat saivat tilaisuuden rakentaa uutta, rikoksetonta identiteettiä arjen valintojen, vastuunoton ja sosiaalisten suhteiden kautta. Tämä tukee erityisesti desistanssiteorioita, joissa korostuu yksilön identiteetin muutos, yhteiskunnalliset käännekohdat ja sosiaalinen tuki. Hankkeesta saadun tuen koettiin auttavan elämänhallinnan rakentamisessa, mikä vahvistaa näkemystä siitä, että ulkoiset tukirakenteet ja yksilön sisäinen motivaatio yhdessä mahdollistavat rikoksettomuuden. (Weaver 2018, 7-10; Kivivuori ym. 2018, 205-207.)

Desistanssiteorioiden näkökulmasta rikoksettomaan elämäntapaan siirtyminen on pitkäkestoinen ja vaiheittainen prosessi, joka vaatii turvallista ympäristöä, mahdollisuuksia toimijuuteen sekä uuden identiteetin rakentamista (Weaver 2018, 7-10). Hanke tuki tätä prosessia tarjoamalla vaiheittaisen vapautumisen rakenteen, jossa osallistujat saivat harjoitella arjen

vastuita turvallisesti. Osallistujat kokivat, että hankkeen tuki auttoi heitä pysymään erossa rikollisuudesta ja suuntaamaan kohti vakaampaa tulevaisuutta.

Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta hankkeessa toteutuivat osallisuus, yhteisöllisyys ja yksilöllinen tuki. Nämä elementit vahvistivat asiakkaiden voimavaroja ja kykyä selviytyä itsenäisesti yhteiskunnassa. Erityisen merkittävää oli, että tukea sai yksilöllisesti ja tarpeen mukaan. Asiakkaat toivat esiin erityisesti vertaistuen merkityksen, joka on linjassa myös desistanssi-teorioiden kanssa. Vertaistuki tukee identiteetin muutosta. Lisäksi RNR-malliin verraten, yksilöllinen tuki ja tarpeiden huomioiminen on mukana hankkeen toiminnassa. Esimerkiksi päiheteettömyyden tukeminen ja työllistymis- tai opiskelupolut. (Tyni 2015, 58-61.) Hanke mahdollisti osallisuuden, osallisuuden vahvistumisen ja toimijuuden palautumisen. Moni koki ensimmäistä kertaa tulevansa kohdatuksi yksilönä, jonka tilanteeseen paneuduttiin aidosti.

7.2 Asiakkaiden kokemukset hankkeen vaikutuksista ja arjen tuesta

Millaisia kokemuksia ja vaikutuksia valvotussa koevapaudessa olevilla asiakkailla on Koevapaudesta työelämään -hankkeesta?

Osallistujien kokemukset hankkeesta olivat suurelta osin positiivisia. He kokivat saaneensa aitoa ja käytännönläheistä tukea, jota ei välttämättä aiemmin ollut saatavilla. Useat nostivat esiin ohjaajien roolin. Ohjaajat olivat helposti lähestyttäviä ja mukana arjessa aidolla läsnäololla. Tämä loi luottamusta ja auttoi osallistujia pyytämään apua matalalla kynnyksellä.

Vertaistuki ja yhteisöllisyys nousivat merkittäväksi osaksi positiivista kokemusta. Ryhmätöminnat ja yhteinen tekeminen loivat tunnetta kuulumisesta joukkoon. Vaikka osa osallistujista toivoi enemmän yksilötyöskentelyä, suurin osa koki, että ryhmästä sai vertaistukea ja ymmärrystä omille ajatuksille. Ryhmän sisäinen turvallinen ilmapiiri mahdollisti keskustelut vaikeistakin aiheista. Esiin nousi kuitenkin tarve selkeämmin eriyttää toiminnalliset ja keskusteluun painoituneet ryhmät, jotta asiakkaat voivat osallistua niihin omien tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaan. Osa asiakkaista koki kaipaavan enemmän konkreettista tekemistä, kun taas toiset kokivat keskusteluryhmät merkityksellisempinä. Tämä havainto tukee RNR-mallin tarveperiaatetta, jonka mukaan asiakkailla on erilaisia voimavaroja ja riskitekijöitä, joita tulisi huomioida yksilöllisesti (Tyni 2015, 60-61).

Koevapauden merkityksellisyys korostui myös siirtymävaiheen hallittavuuden kautta. Osallistujat kokivat siirtymän vankilasta siviiliin olevan pehmeämpi ja hallitumpi koevapauden ansiosta. Tämä helpotti esimerkiksi arjen rutiinien omaksumista ja sosiaalisten tilanteiden kohtaamista. Tuloksissa esiin nousi tarve kehittää vapautumisen jälkeistä tukea ja seurantaa, jotta hankkeen vaikutukset jatkuisivat pidemmälle ja tukisivat pysyvämpää muutosta. Asiakkaiden näkemykset antoivat kuvan, että siirtymä vapauteen voi sisältää epävarmuutta, jolloin jatkuva tuki olisi tärkeää esimerkiksi arjenhallinnan ja rikoksettomuuden ylläpitämisen

näkökulmasta. Tämänkaltainen jatkotuki vahvistaisi tertiääristä desistanssia, jossa yksilön uusi identiteetti ja yhteiskunnan rooli vakiintuvat osaksi arkea (Weaver 2018, 7-10).

7.3 Tutkimuksen rajoitukset

Tutkimuksen aineisto koostui seitsemästä haastattelusta, mikä rajoittaa yleistettävyyttä. Lisäksi osallistujat olivat vapaaehtoisesti mukana haastatteluissa, mikä voi heijastaa sitä, että heillä oli myönteisempiä kokemuksia. Tulokset antavat kuitenkin arvokasta tietoa siitä, millaisena koevapaus ja siihen liittyvä tuki voidaan kokea ja miten sitä voidaan kehittää edelleen.

Rajoittavana tekijänä oli myös ajallinen näkökulma. Haastattelut toteutettiin hankkeen aikana. Osa haastatteluihin osallistujista oli ollut vain vähän aikaa mukana hankkeessa, kun taas osa oli ollut pidempään. Tutkimuksen aikana ei myöskään ollut mahdollista seurata osallistujien tilannetta pitkällä aikavälillä, joten tutkimus ei tavoita hankkeen pitkäaikaisia vaikutuksia esimerkiksi rikoksettomuuden säilymiseen tai työllistymiseen vapautumisen jälkeen.

Lisäksi tämä tutkimus keskittyi vain yhteen hankkeeseen ja sen toteutukseen. Vaikka tulokset tuovat esiin yleisiä teemoja, niitä ei voi suoraan verrata muiden vastaavien hankkeiden vaikutuksiin. Haastattelujen pohjalta tulleet kokemukset ovat sidoksissa tähän kyseiseen hankkeeseen, mutta ovat hyödynnettävissä tulevaisuudessa samankaltaisissa hankkeissa.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen tarjosi mahdollisuuden syventyä siihen, millaiset tekijät tukevat rikostaustaisen henkilön siirtymistä takaisin yhteiskuntaan. Haastattelujen kautta saimme todellisen empiirisen näkökulman hankkeesta, sekä siirtymisestä takaisin yhteiskuntaan. On selvää, että rikostaustaisen henkilön siirtyminen vapauteen ja takaisin yhteiskuntaan on usein erittäin haastava matka. Osallistujien omat kokemukset avasivat siirtymävaihetta, jota ei pelkän rakenteellisen tarkastelun kautta voisi saavuttaa. Heidän kokemuksensa näyttivät, kuinka tärkeää on yksilöllinen tuki, mutta myös yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet ja rakenteet.

Yksi keskeinen havaintomme oli se, kuinka suuri rooli pienillä arjen valinnoilla on rikostaustaisen henkilön elämänlaadussa. Nämä valinnat voivat vaikuttaa heidän itsetuntoonsa ja tunteeseensa siitä, että he ovat osa yhteiskuntaa. Esimerkiksi valinnanvapaus kauppakäynneillä, kun voi laajasta valikoimasta valita mitä tänään syödään, sillä vankilassa ruoka tuli ruokalistan mukaisesti. Tämä herätti meidät miettimään, kuinka meille arkiset asiat ovat itsestäänselvyyksiä ja aliarvostettuja.

Samalla tämä tutkimus on tarjonnut meille arvokasta tietoa siitä, miten yhteiskunta voi entistä paremmin tukea siirtymävaiheessa olevia rikostaustaisia henkilöitä. Se ei ole vain

yhteiskunnallinen, vaan myös eettinen haaste. Kuinka voimme luoda rakenteita, jotka aidosti tukevat näiden henkilöiden pysyvää yhteiskuntaan kiinnittymistä? Tämä ajatus kulki koko prosessin ajan kanssamme ja johti meidät pohtimaan, kuinka tärkeää on ymmärtää rikostaustaisen henkilön elämäkokonaisuus ja auttaa heitä löytämään omat voimavaransa ja paikkansa yhteiskunnassa.

Opinnäytetyöprosessimme on ollut paitsi ammatillisen, myös henkilökohtaisen kasvun kokemus. Aiemmat teoriat ja opit saivat käytännön muodon, ja haastatteluiden kautta opimme haastateltavien yksilöllisistä tarpeista ja elämähistoriasta. Luottamuksen rakentaminen ennen varsinaista tutkimusprosessia oli olennainen osa, sillä se mahdollisti syvällisemmän keskustelun ja aitojen kokemusten jakamisen.

Ammatillinen kehitys korostui erityisesti vuorovaikutustaitojen, eettisen herkkyyden ja analyysikyvyn kehittymisessä. Haastatteluiden prosessointi, eettisten periaatteiden noudattaminen ja asiakaslähtöisyyden huomioiminen antoivat meille arvokkaita oppeja käytännöistä. Ymmärrys siitä, kuinka yksilöllinen tuki voi tukea rikostaustaisen henkilön siirtymistä yhteiskuntaan on syventynyt. Opinnäytetyön tekeminen on vahvistanut meidän luottamustamme omiin ammatillisiin taitoihin ja antanut työkaluja tulevaan työelämään. Prosessin aikana ymmärsimme entistä paremmin, kuinka tärkeää on lähestyä asiakkaita kokonaisvaltaisesti ja uskoa muutoksen mahdollisuuteen.

8.1 Tulosten hyödyllisyys ja kehittämis ehdotukset

Koivapaudesta työelämään -hanke osoittautui osallistujien perusteella hyödylliseksi tukimuodoksi rikoksettomaan ja yhteiskuntakelpoiseen elämään siirtymisessä. Hanke vahvisti osallistujien arjen hallintaa, itsetuntoa ja tulevaisuuden suunnitelmia, sekä lisäsi motivaatiota rikoksettomaan elämään. Osallistujat kokivat myös, että hanke tarjosi konkreettista apua esimerkiksi viranomaisasioiden hoitamisessa ja sosiaalisten taitojen vahvistamisessa.

Kehittämis ehdotuksina nousi esiin tarve vahvistaa hankkeen työelämävalmiuksia tukevia toimintoja, kuten yhteistyötä työnantajien kanssa, työkokeilupaiikkojen tarjoamista, sekä ammatillisen ohjauksen lisäämistä. Lisäksi ryhmätoimintojen sisältöä voisi jatkossa eriyttää osallistujien toiveiden ja tarpeiden mukaisesti. Esimerkiksi erilliset ryhmät, joista toiset keskittyvät konkreettiseen tekemiseen ja toiset keskusteluun ja kokemusten jakamiseen. Myös hankkeen viestintää voisi selkeyttää jo vankilavaiheessa, jotta osallistujien odotuksen vastaisivat paremmin hankkeen sisältöä.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää suunniteltaessa ja kehittäessä rikosseuraamusasiakkaille suunnattuja kuntouttavia palveluja. Tulokset osoittavat, että kokonaisvaltainen, luottamuksellinen ja vaiheittainen tuki on merkittävässä roolissa rikoksettomaan elämään siirtymisessä. Jatkossa olisi tärkeää tutkia pitkäaikaisia vaikutuksia, miten hankkeessa mukana

olleet selviävät esimerkiksi vuoden tai kahden kuluttua vapautumisesta? Lisäksi voisi tarkastella, miten samankaltaisia toimintamalleja voitaisiin jalkauttaa osaksi valtakunnallisia käytäntöjä, erityisesti työllistymistä tukevissa toimenpiteissä.

Prosessin aikana meille heräsi myös tärkeitä kysymyksiä jatkuvuudesta. Toimivien mallien tulisi olla kaikkien saatavilla, ei vain pilottihankkeiden. Tässä korostuu rakenteellisen kehittämisen tarve. Tarvitaan vahvempaa yhteistyötä ja resursseja, jotta onnistumiset eivät jää yksittäisiksi. Samalla meille vahvistui ajatus siitä, että vaikuttava muutos syntyy pienistä ja oikea-aikaisista teoista.

8.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyys oli opinnäytetyöprosessimme tärkeä osa-alue, erityisesti siksi, että tutkimus kohdistui rikostaustaisiin henkilöihin, jotka ovat monella tapaa haavoittuvassa asemassa. Meidän oli tärkeää huomioida tutkittavien ihmisarvo ja oikeudet koko prosessin ajan. Noudatimme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) ohjeistuksia ja huolehdimme siitä, että osallistujat saivat riittävästi tietoa tutkimuksen tavoitteista, sisällöstä ja mahdollisista vaikutuksista ennen suostumuksen antamista. Osallistuminen oli täysin vapaaehtoista, ja osallistujilla oli oikeus keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa ilman kielteisiä seurauksia.

Roolestamme opinnäytetyöntekijöinä voimme todeta, että eettinen vastuu konkretisoitui erityisesti haastattelutilanteissa. Pyrimme luomaan ilmapiirin, jossa osallistujat kokivat olonsa turvalliseksi ja arvostetuksi. Jokaiselle haastateltavalle tarjottiin mahdollisuus valita itselleen sopivin ajankohta ja tila haastattelulle, ja heidän toiveensa otettiin huomioon. Tämä ei ainoastaan lisännyt tutkimuksen luotettavuutta, vaan myös osoitti kunnioitustamme heidän yksilöllisyyttään kohtaan.

Tutkimustulosten luotettavuutta pyrittiin vahvistamaan useilla tavoilla. Haastattelurunko suunniteltiin huolellisesti, ja litterointi tehtiin muutaman päivän kuluessa haastatteluista, mikä auttoi säilyttämään vastauksien autenttisuuden. Laadullisen tutkimuksen näkökulmasta luotettavuus perustuu läpinäkyvyyteen, prosessin huolelliseen dokumentointiin sekä siihen, että tutkijan tulkinnat pohjautuvat aineistoon - ei omiin ennakko-oletuksiin. Olemme pyrkineet tarkastelemaan omia asemiamme tutkijoina ja arvioimaan niiden mahdollista vaikutusta tutkimuksen kulkuun ja tulkintoihin.

Yleistettävyyttä ei ole kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoite samalla tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Sen sijaan keskeistä on siirrettävyys eli se, voidaanko tutkimuksen tuloksia soveltaa muihin vastaaviin konteksteihin. Olemme pyrkineet kuvaamaan tutkimusympäristön ja -prosessin mahdollisimman selkeästi, jotta lukija voi arvioida, missä määrin tuloksia voidaan soveltaa muihin samankaltaisiin tilanteisiin. Tutkimuksen tuloksia voidaan pitää

merkityksellisinä erityisesti rikostaustaisten henkilöiden sosiaalisen kuntoutuksen, työelämään siirtymisen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen näkökulmasta.

Kaiken kaikkiaan tämä opinnäytetyöprosessi tarjosi arvokkaan mahdollisuuden oppia paitsi tutkimuksen tekemisestä, myös omasta vastuullisesta roolista tutkijana. Työskentely rikostaustaisten henkilöiden kanssa vaati hienovaraisuutta, luottamusta ja jatkuvaa eettistä herkkyyttä, joita pyrimme vaalimaan koko prosessin ajan.

Lähteet

- Danielsson P. M. & Aaltonen M. 2017. Vankeusrangaistukseen tuomittujen työmarkkinoille osallistuminen seuraamuksen jälkeen. Yhteiskuntapolitiikka 82(5). Viitattu 21.2.2025. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017102650310>
- DiCicco-Bloom B. & Crabtree BF. 2006. The qualitative research interview. Medical Education 40 (4). Viitattu 26.11.2024. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16573666/>
- Gillham B. 2000. Case study research methods. E-kirja. London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Hartoneva A. Mohell U. Pajuoja J. & Vartia M. 2015. Yhdyskuntaseuraamukset ja vankeus. 2. painos. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Hirsjärvi S. Hurme H. 2022. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2. Painos. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.
- Kallinen T. & Kinnunen T. 2021. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Analyysitavan valinta ja yleiset analyysitavat. Teemoittelu. Viitattu 29.11.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Kanerva S. Jyväskylän yliopisto. 2021. Tie kohti vapautta vankeuden jälkeen. Kirjallisuuskatsaus vapautuvien vankien yhteiskuntaan liittymisestä. Viitattu 22.11.2024. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/76043>
- Kivivuori J. Aaltonen M. Näsi M, Suonpää K. & Danielsson P. 2018. Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Laki valvotusta koevapaudesta 629/2013. Viitattu 15.11.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130629#L1P3>
- Laurila S. Tampereen yliopisto. 2021. Vankien yhteiskuntaan integroitumista edistävät tekijät. Viitattu 22.11.2024. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/130380>
- Lindh J. Härkäpää K. & Kostamo-Pääkkö K. Lapin yliopisto 2018. Sosiaalinen kuntoutuksessa. Viitattu 19.11.2024. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/63636>
- Matikkala J. 2021. Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. 2. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Rantanen T. & Lindström J. 2020. Vankilasta vapautuvia tukien ja rinnalla kulkiin kohti työelämää - Näkökulmia rikostaustaisten työhön kuntoutukseen ja työllistymisen edistämiseen. Rikostaustaisten työhön kuntoutus ja sen vaikuttavuus. Laurea-julkaisut. Viitattu 17.2.2025.

Rautanen M. Vaara M. & Mikkola M. 2023. Työkyky ja työllistymisen esteet. Teoksessa Rautanen M, Harald K. & Tyni S. (toim.) Vankien terveys ja hyvinvointi 2023. Wattu IV -vankiväestötutkimus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Joensuu: Punamusta Oy, 227-233. Viitattu 8.5.2025. <https://www.julkari.fi/handle/10024/147958>

Rikosseuraamuslaitos 2024a. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2023. Viitattu 19.11.2024. https://www.rikosseuraamus.fi/material/sites/rise_ja_rskk_yhteiset/dokumentit/ggn6jsfk2/RISE_Tilastollinen_vuosikirja_2023.pdf

Rikosseuraamuslaitos 30.7.2024b. Tilastot ja tutkimus. Viitattu 15.11.2024. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot.html>

Rikosseuraamuslaitos 2023. Työtoiminta ja opiskelu. Viitattu 12.2.2025. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/tyontekojaopiskelu.html>

Sininauhaliitto 2024a. Mikä on sininauhaliitto? Sininauhaliitto ja sen jäsenyhteisöt auttavat vaikeaan tilanteeseen joutuneita ihmisiä. Viitattu 15.11.2024. <https://www.sininauhaliitto.fi/sininauhaliitto/mika-on-sininauhaliitto/>

Sininauhaliitto 2024b. Rikokseton elämä. Koevapaudesta työelämään -hanke 2023-2025. Tukea koevapauteen ja työllistymiseen. Viitattu 15.11.2024. <https://www.sininauhaliitto.fi/toimintamme/rikoksetonelama/>

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmisen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 25.11.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2020.pdf

Tyni S. 2015. Rikosseuraamuslaitos. Vankeinhoidon vaikuttavuus. Onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita? Tampere: Suomen yliopistopaino Oy.

Vankeuslaki 767/2005. Viitattu 12.2.2025. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767#O3L8>

Viikki-Ripatti S. 2011. Rikollisuudesta irrottautuminen subjektiivisena kokemuksena. Teoksessa Lavikkala R. & Linderborg H. (toim.) Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 2/2011. Tampere: Juvenes print, 197-222.

Weaver, B. 2018. Understanding desistance: A critical review of theories of desistance. University of Strathclyde, School of Social Work and Social Policy. Viitattu 19.11.2024. <https://strathprints.strath.ac.uk/66399/>

Tässä opinnäytetyössä on käytetty ChatGPT:tä tekstin kieliasun muokkaamiseen ja tekstin sujuvoittamiseen.

Julkaisemattomat lähteet

Mettälä M. 2021. Avustushakemus: Hankeavustus. Viitattu 15.11.2024

Rieki V. & Oravasaari H. 2024. Keskustelu. 13.11.2024. Koevapaudesta työelämään -hanke.

Kuviot

Kuvio 1: Valvottu koevapaus vuosina 2014-2023. (Rikosseuraamuslaitos 2023b, 32). 11

Liitteet

Liite 1: Tietosuojaseloste	41
Liite 2: Haastateltavan suostumuslomake	44

Liite 1: Tietosuojaseloste

TIETOSUOJAILMOITUS
EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU679/2016)

41

29.11.2024

LAUREAN JA METROPOLIAN OPINNÄYTETYÖSSÄ KERÄTTÄVIEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY

Tässä ilmoituksessa kuvataan, miten henkilötietoja käsitellään Laurea ja Metropolian opinnäytetyössä Matka kohti työelämää - Asiakaskokemuksia Koevapaudesta työelämään - hankkeesta.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Sininauhaliitto, Pasilanraitio 5, 2. krs., 00240, HKI

toimisto@sininauha.fi

Yhteyshenkilö henkilötietojen käsittelyä koskevissa asioissa:

Emilia Kokkonen, emilia.kokkonen@student.laurea.fi

Pinja Malmivaara, pinja.malmivaara@metropolia.fi

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus:

Henkilötietoja kerätään, jotta saamme aineistoa tutkimukseemme, joka on asiakkaiden kokemukset ja näkemykset Koevapaudesta työelämään -hankkeesta. Oikeus henkilötietojen käsittelyyn on ainoastaan opinnäytetyön tekijöillä Emilia Kokkosella ja Pinja Malmivaaralla.

Henkilötietojen osalta ei toteuteta automaattista päätöksentekoa tai profilointia.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste:

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella

- Tutkittavan suostumus

- Tutkittavalla on koska tahansa oikeus peruuttaa antamansa suostumus ilmoittamalla opinnäytetyön tekijöille.

Tutkimuksessa kerättävät henkilötiedot:

Tutkittavan ikä, tuomion pituus ja hankkeeseen päätyminen. Haastattelut äänitetään ja asianmukaisesti tuhoetaan haastatteluiden puhtaaksikirjoittamisen jälkeen.

Erityiset (arkaluonteiset) henkilötiedot:

Tutkimuksessa käsitellään asiakkaan suostumuksella rikostuomioiden pituutta.

Kerättävien henkilötietojen tietolähteet:

Tiedot kerätään henkilöltä itseltään haastattelun muodossa.

Henkilötietojen luovutukset:

Henkilötietoja ei luovuteta ulkopuolisille.

Tietojen siirtäminen EU- tai ETA-maiden ulkopuolelle:

Henkilötietoja ei siirretä EU- tai ETA-maiden ulkopuolelle.

Henkilötietojen käsittely opinnäytetyön aikana ja sen jälkeen:

Henkilötietoja sisältävä aineisto hävitetään asianmukaisesti, kun opinnäytetyö on arvioitu. Nauhoitteet poistetaan, henkilötietoja sisältävät lomakkeet toimitetaan Metropolian Myllypuuron kampuksen tietosuojakeräykseen.

Henkilötietojen suojauksen periaatteet:

Rekisterin hallinnassa noudatetaan rekisterinpitäjän tietoturva- ja tietosuojaohteita.

Manuaalinen aineisto säilytetään lukituissa tilassa ja sinne on pääsy vain asianosaisilla.

Tietojärjestelmissä käsiteltävät tiedot suojataan

- Käyttäjätunnuksin
- Salasanoin

Tunnistetietojen käsittely

- Suorat tunnistetiedot poistetaan arvioinnin jälkeen
- Aineisto analysoidaan suoraan tunnistetiedoin, koska tarvitsemme sisällön haastattelun analysoinnin tueksi ja tutkimuksen loppuun saattamiseksi.

Rekisteröidyn oikeudet:

Rekisteröidyn oikeudet määräytyvät EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen artiklojen 15-22 mukaan seuraavasti:

- Suostumuksen peruminen ja suostumukseen perustuvien tietojen poistaminen
- Tietojen tarkastusoikeus ja niiden korjaaminen
- Tietojen käsittelyn rajoittaminen
- Suostumukseen perustuvien tietojen siirtäminen järjestelmästä toiseen
- Henkilötietojen käsittelyn vastustaminen

Mikäli oikeudet estävät tutkimustarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti, saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa näistä oikeuksista poiketa tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaisissa säädetyillä perusteilla. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa on tietosuojavastaava.

Laurea-ammattikorkeakoulun tietosuojavastaavana toimii Marjo Valjakka, marjo.valjakka@laurea.fi. Metropolia-ammattikorkeakoulun tietosuojavastaavana toimii Sanna Saarnia, sanna.saarnia@metropolia.fi.

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsot, että henkilötietojesi käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Liite 2: Haastateltavan suostumuslomake

SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISEEN

Laurea-ammattikorkeakoulu, Tikkurilan kampus
 Sosionomi, Rikosseuraamusala
 Metropolia-ammattikorkeakoulu, Myllypuron kampus
 Sosionomi
 Opinnäytetyö

Opinnäytetyö toteutetaan noudattaen tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemää hyvää tieteellistä käytäntöä (Hyvä tieteellinen käytäntö ... 2012). Olen saanut kirjallista tietoa opinnäytetyön sisällöistä, sen tavoitteista sekä nähnyt opinnäytetyöhön liittyvät teemahaastattelun teemat ja/tai kysymykset (ks. lopussa)

- Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan opinnäytetyön haastatteluun
- Haastattelut äänitetään ja asianmukaisesti tuhotaan haastatteluiden puhtaakirjoittamisen jälkeen.
- Antamiani vastauksia ei voi yhdistää minuun jälkikäteen opinnäytetyön kirjallisessa tuotoksessa.
- Kaikki vastaustiedot ovat luottamuksellisia.

Minulle on selvitetty opinnäytetyön tarkoitus ja siinä käytettävät tiedonkeruun (kuten haastattelu/videointi/valokuvaaminen/ääninauhoitteet) ja tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja ja tiedonkeruussa saatua materiaalia (kuten videointi/valokuvaaminen/ääninauhoitteet) käytetään kyseisen opinnäytetyön tarpeisiin sekä sen loppuraportointiin/esittämiseen. Voin halutessani keskeyttää opinnäytetyöhön osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Päiväys ja paikka _____

Opinnäytetyöhön osallistuvan haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

(Vastaajien tiedot eivät tule näkyviin, suostumuslomakkeet kansioidaan ja säilytetään lukitussa tilassa Laureassa)

KUVAUS OPINNÄTETYÖSTÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda Koevapaudesta työelämään -hankkeeseen osallistuvien asiakkaiden näkemykset ja kokemukset hankkeesta näkyväksi. Tavoitteena on mahdollisuus kehittää hanketta asiakkaiden kokemusten ja näkemysten pohjalta, jonka kautta voimme osaltamme myös lisätä asiakkaiden osallisuutta kehittämistyöhön hanketta koskien ja saada vahvistettua asiakkaiden kuulluksi tuleminen tunnetta. Opinnäytetyöhön osallistuminen ei tuota haastateltaville suoraa henkilökohtaista hyötyä, eikä myöskään voida olettaa, että palvelut paranevat tutkimuksen seurauksena.

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on syventää ymmärrystä Koevapaudesta työelämään -hankkeen asiakkaiden kokemuksista ja näkemuksista hanketta koskien. Tutkimuksessa käytetty keskeinen tutkimusmenetelmä on teemahaastattelu, joka mahdollistaa haastateltavien kokemusten ja näkemysten syvällisen tarkastelun. Pyrimme

muotoilemaan tutkimuskysymykset niin, että ne vastaisivat mahdollisimman tarkasti opinnäytetyömme tarkoitusta. Kysymykset muotoilimme avoimiksi ja jatkokysymyksiä salliviksi, jotta saisimme mahdollisimman paljon irti asiakkaan kokemuksista ja näkemyksistä. Haastattelumme keskeinen tavoite on saada haastateltavan oma kokemus hankkeesta esiin ilman haastattelijoiden johdatusta.

Tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Vain me tutkimuksen tekijät käsittelemme nauhoitettuja haastatteluja, ja varmistamme, ettei haastateltavien henkilöllisyys käy ilmi tutkimuksesta. Haastattelut ja nauhoitukset poistetaan käsittelyn jälkeen. Tutkimuksiin osallistuvien henkilöiden ihmisarvoja ja oikeuksia kunnioitetaan ja pyrimme luomaan luottamuksellisen suhteen heihin. Tutkimukseen osallistuvalla on oikeus vapaaehtoiseen osallistumiseen, hän voi keskeyttää tai peruuttaa suostumuksensa milloin tahansa. Lisäksi osallistuminen tutkimukseen tai siitä kieltäytyminen ei vaikuta millään tavalla hänen saamaansa tukeen hankkeessa. Annamme tutkittaville riittävästi tietoa henkilötietojen käsittelystä, tutkimuksen sisällöstä, tavoitteista. Tapaamme hankkeen asiakkaita ennen haastatteluja edellä mainittujen asioiden tiimoilta. Noudatamme opinnäytetyössämme ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita.

KYSELY / TEEMAHAASTATTELURUNGON /TOIMINTASUUNNITELMAN TEEMAT/KYSYMYKSET

Taustatiedot:

- Ikä
- Tuomion pituus
- Keskeisimmät haasteet ja mahdollisuudet koevapauden aikana
- Hankkeeseen päätyminen

Teema 1.

Kokemukset hankkeesta

- Odotukset hankkeelta ja hankkeen toiminnoista?
- Miten hanke tukee työllistymistä/opiskelua?
- Ohjaajien rooli, saatava tuki ja ohjaus?

Teema 2.

Yhteisöllisyys ja yksilöllinen tuki

- Miten koet yhteisöllisyyden ja vertaistuen hankkeessa?
- Saitko tarpeeksi yksilöllistä tukea/ohjausta?
- Miten koet ryhmätoiminnan merkityksen hankkeessa?

Teema 3.

Tavoitteet ja tulevaisuus

- Omat tavoitteet hankkeesta hyödyn saamiseksi?
- Tukeeko hankkeen erilaiset toiminnat sinua?
- Onko hankkeen aikana herännyt tulevaisuudensuunnitelmia?

Vapaa sana ja miten kehittäisit hanketta?